

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AKADĒMIJA
Pedagoģijas fakultāte

Sandra Vītola

INTERPRETĀCIJAS PRASMES VEIDOŠANĀS
DEJU SKOLOTĀJIEM STUDIJU KURSA
KLASISKĀ DEJA APGUVES PROCESĀ

Nozaru (dejas) pedagoģija

Promocijas darba kopsavilkums

Rīga, 2014

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā (RPIVA)
Pedagoģijas fakultātē
laika posmā no 2008.gada līdz 2012.gadam

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Eiropas sociālā fonda projekts „Mērķstipendijas Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas doktora studiju programmas „Pedagoģija” doktorantiem”
Nr. 2009/0146/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/008

Darba struktūra: promocijas darbs – disertācija 2 daļās

Darba zinātniskā vadītāja

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas profesore
Dr. paed. **Rīta Spalva**

Darba recenzenti:

Latvijas Universitātes profesors *Dr. phil.* **Vladimirs Kincāns**
Daugavpils Universitātes profesore *Dr. paed.* **Jeļena Davidova**
Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas profesore *Dr. paed.* **Anita Petere**

Promocijas darba aizstāvēšana notiks

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas
Pedagoģijas promocijas padomes atklātā sēdē
2014. gada 27. martā plkst. 14.00
Imantas 7. līnijā 1, 227. auditorijā

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties

RPIVA bibliotēkā Imantas 7. līnijā 1

RPIVA Pedagoģijas promocijas padomes priekšsēdētāja
RPIVA profesore *Dr. biol.* **D. Voita**

RPIVA, 2014
Sandra Vītola, 2014

Promocijas darba vispārīgs raksturojums

Pasaulē notiekošie kultūrprocesi strauji ienāk Latvijā un ietekmē cilvēkus, kuri darbojas mākslas daudzveidīgajās jomās. Tas nosaka vajadzību mākslas profesiju pārstāvjiem gūt vispusīgas un kvalitatīvas zināšanas specialitātē, lai palielinātu savu konkurētspēju tās visplašākajā izpratnē.

Mūsdienās arī dejas mākslas robežas ir paplašinājušās, veicinot jaunu dejas žanru un stilu rašanos, veidošanos un attīstību Latvijā, tādēļ aktualizējas vajadzība ikdienā gūto informāciju uztvert, saprast un analizēt. Lai veicinātu izpratni par mūsdienu dejas mākslas procesiem sabiedrībā, ir nepieciešami kompetenti skolotāji ar augsta līmeņa profesionālajām zināšanām, prasmēm un iemaņām, izkoptu individuālo stilu, spējīgiem rīkoties ar plašo informācijas plūsmu dejas mākslā – izprast un lietot to, t.i., interpretēt.

Dejas pedagoģija ir jauna zinātņu nozare Latvijā. Par tās pirmsākumiem uzskatāma 1996. gadā izveidotā profesionālā bakalaura studiju programma *Deju un ritmikas skolotājs* Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā (tagad Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija (RPIVA)), 2008. gadā akreditētā profesionālā maģistra programma *Dejas pedagoģija* un 2007. gadā pirmais aizstāvētais promocijas darbs dejas pedagoģijā Latvijā (R. Spalva *Dejas kompozīcijas prasmju attīstība studentu mākslinieciskajā darbībā*). Pētniecība dejas pedagoģijā attīstās RPIVA bakalauru un maģistru izstrādātajos darbos, zinātniskajās publikācijās, diskusijās, konferencēs un semināros, studentu un docētāju pieredzes apmaiņas braucienos. Dejas pedagoģijas kā zinātnes nozares attīstība ir devusi iespējas nepieciešamās zināšanas un prasmes, kas līdz šim tika apgūtas un nodotas nākošajām deju skolotāju paaudzēm pieredzes pārmantojamības ceļā, arī analizēt, sistematizēt un teorētiski pamatot.

Topošo deju skolotāju studiju process RPIVA profesionālā bakalaura studiju programmā *Deju un ritmikas skolotājs* tiek īstenots teorijas un prakses vienotībā. To nodrošina teorētisko zināšanu apguve (studiju kursi pedagoģijā un psiholoģijā, dejas teorijā un vēsturē, mūzikas teorijā, tērpu vēsturē), kā arī praksē gūtā pieredze (*Klasiskā deja, Dejas kompozīcija, Latviešu deja u.c.*), kas paredz izziņāt dejas žanrus un stilus to daudzveidībā, ļauj izprast un interpretēt dejas mākslu veidojošos komponentus. Taču studiju programmas tālākai attīstībai nepieciešams padziļināt arī atsevišķu studiju kursu teorētiskās izstrādes prakses pilnveidošanai.

Deju skolotāju izglītībā par dejas mākslas apguves pamatu ir uzskatāms studiju kurss *Klasiskā deja*, – fundamentāls dejas virziens, kas apvieno sevī gadsimtiem aprobētu kustību sistēmu ar precīzi izstrādātu dejas valodu. Dejas valoda, tās apguve un lietošana ir pamatā

spējai paust mākslas darbā iekodēto vēstījumu, kā arī to uztvert, saprast un lietot – tātad interpretēt. *Klasiskā deja* nodrošina ne tikai dejas valodas apguvi, bet attīsta un veido svarīgāko pamata prasmi – interpretēšanu, kas ir nepieciešama deju skolotāja daudzpusīgu darbību – dejas sacerēšanas, dejas demonstrēšanas un novērtēšanas – veikšanai.

Pieejamajā literatūrā par klasisko deju ir iespējams iepazīties ar tās vēsturiskās attīstības analīzi, atsevišķu deju mācītāju un pedagogu pieredzes apzināšanu, metodiskajiem norādījumiem dejas valodas apguvē, taču nav veikti pētījumi, kas klasiskās dejas apguves procesu analizētu tā veselumā dejas interpretācijā. Pētot interpretācijas prasmes veidošanos klasiskās dejas apguves procesā, tiek paplašināti priekšstati par dejas izziņas procesiem vispār, kā arī veidota jauna pieeja studiju kursa *Klasiskā deja* īstenošanā.

Šī problēma noteica temata „**Interpretācijas prasmes veidošanās deju skolotājiem studiju kursa *Klasiskā deja* apguves procesā**” izvēli un aktualitāti.

Pētījuma objekts: studiju kursa *Klasiskā deja* apguves process.

Pētījuma priekšmets: dejas interpretācijas prasme.

Pētījuma mērķis: pētīt interpretācijas būtību, balstoties uz teorētisko analīzi un empīrisko pētījumu, izziņāt topošo deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanās iespējas studiju kursā *Klasiskā deja*.

Pētījuma hipotēze: interpretācijas prasme deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja* veidojas sekmīgi, ja:

- notiek studiju teorētisko un praktisko priekšmetu integrācija subjektīvi – objektīvās pieredzes mijattiecībās;
- studiju procesā tiek nodrošināta individuāla pieeja, veicinot individuālā stila attīstību;
- tā attīstās zināšanu, personīgās attieksmes un darbības jēgas mijsakarbās.

Pētījuma uzdevumi:

1. Izzināt interpretācijas būtību filozofijas, pedagogijas, psiholoģijas un dejas mākslas literatūrā.
2. Pamatojoties uz zinātniskās literatūras atziņām, analizēt interpretācijas jēdzienu dejā, pamatot dejas interpretāciju veidojošos komponentus.
3. Izstrādāt kritērijus un rādītājus interpretācijas prasmes līmeņa noteikšanai studiju kursā *Klasiskā deja*.
4. Izveidot un teorētiski pamatot interpretācijas prasmes studiju kursā *Klasiskā deja* veidošanās didaktisko modeli; eksperimentāli pārbaudīt interpretācijas prasmes veidošanās efektivitāti, aprobējot to reālajā pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma teorētisko pamatojumu veido:

- filozofijas virziens **hermeneitika**, kas interpretāciju pamato kā ikviena teksta izpratni un skaidrojumu tā visplašākajā nozīmē (H. G. Gadamers (1999, 2002), I. Šuvajevs (2002), M. Kūle, R. Kūlis (1996), A. Slavskaja (*Славская*, 2005), N. Vorbertons (2001));
- **fenomenoloģijas teorija** par subjektivitātē tvertu objektu; cilvēka ķermeni kā izziņas subjektu un vienlaicīgi kustības objektu; esošo apjēgumu interpretāciju (E. Huserls (2002), M. Heidegers (*Хайдеггер*, 2008), M. Merlo-Pontī (*Мерло-Понти*, 1999));
- **darbības teorija**, kas pamato darbību kā procesu sistēmu subjekta un objekta mijiedarbībā (A. Ļeontjevs (*Леонтьев*, 1975, 1994), Ļ. Vigotskis (*Выготский*, 1926, 1986), S. Rubiņšteins (*Рубинштейн*, 2006), A. Špona (2001, 2006), I. Maslo (2006), A. Maslovs (*Маслоу*, 2002));
- **izziņas teorija**, kas raksturo pasaules subjektīvo atspoguļojumu zināšanu apguves procesā (I. Žogla (1994, 2001), Z. Čehlova (2002), E. Karpovics (1960, 1970));
- **individuālā stila attīstības teorija** (Ā. Karpova (1994), L. Dorfmanis (*Дорфман*, 1997), A. Slavskaja (*Славская*, 2005), Dž. Teilors, S. Teilore (*Taylor, Teylor*, 1995));
- **teorijas dejas mākslā**, kas pamato klasiskās dejas kustību sistēmu – dejas valodu; dejas veidošanu; interpretāciju dejā (G. Čeketi (*Чекетти*, 2008), A. Vaganova (*Ваганова*, 1980), N. Bazarova, V. Meia (*Базарова, Мей*, 1964), N. Tarasovs (*Тарасов*, 1971), Dž. Adšeda-Lansdale (*Adshed-Lansdale*, 1999), A. Petersona-Roisa (*Peterson-Royce*, 2002), R. Špalva (2004, 2007, 2010), P. Hodgensa (*Hodgens*, 1988), D. Viljams (*Williams*, 2000));
- **dejas mākslas vēstures attīstības vērtējumi** (Ž. Ž. Noverrs (*Новеpp*, 1965), K. Blaziss (*Блазис*, 2008), Ļ. Bloka (*Блок*, 1987), V. Krasovska (*Красовская*, 1979, 1999), V. Uraļska (*Уральская*, 1981), S. Hudekovs (*Худеков*, 2009), Ž. Smita-Autarde (*Smith-Autard*, 2000, 2010)).

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskās metodes:

- teorētiskās literatūras analīze pedagoģijā, psiholoģijā, filozofijā un mākslā;
- modeļa konstruēšana.

2. Empīriskās metodes:

- pedagoģiskais eksperiments;
- dokumentu izpēte;
- anketēšana;
- studentu darbības pedagoģiskais novērojums;

- pārrunas;
- kvantitatīvo datu statistiskā apstrāde un analīze ar Microsoft Office Excel (vidējais aritmētiskais (*average*), vienfaktora analīze, korelāciju analīze, ranžēšana, datu grafiskā apstrāde, ekstrapolācija).

Pētījuma bāze:

RPIVA profesionālā bakalaura studiju programma *Deju un ritmikas skolotājs*.

Pētījuma posmi:

1. Pētījuma teorētiskā pamatojuma izstrāde: 2008. gada septembris – 2011. gada februāris.

Pamatojoties uz pētījuma teorētisko atziņu un metodoloģisko nostādņu konceptuālo vienotību, precizēts pētījuma temats, izveidots zinātniskais aparāts, saplānots pētījuma process un noteiktas tā realizācijas formas.

2. Interpretācijas prasmes veidošanās didaktiskā modeļa izstrāde: 2008. gada oktobris – 2009. gada decembris.

Noskaidroti pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi deju skolotāju studiju procesā, izveidoti interpretācijas prasmes kritēriji un rādītāji, izstrādāta uzdevumu–vingrinājumu sistēma interpretācijas prasmes veidošanai studiju kursā *Klasiskā deja* un izveidots didaktiskais modelis.

3. Datu ieguve: sākuma posms: 2008. gada augusts – septembris.

Lai pārbaudītu gūtās teorētiskās atziņas praksē, veikts konstatējošais pētījums – kvantitatīvs un kvalitatīvs, īslaicīgs, dabisks. Analizējot iegūtos rezultātus, veikta situācijas izpēte un noteikts interpretācijas prasmes sākotnējais līmenis topošajiem deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja*.

Lai noteiktu interpretācijas prasmes veidošanos topošajiem deju skolotājiem studiju kursa *Klasiskā deja* apguves procesā un pārbaudītu promocijas darbā izvirzīto hipotēzi, īstenots veidojošais pētījums – kvantitatīvs un kvalitatīvs, longitudināls, dabisks, kurš aptver 3 studiju gadus:

1. posms: 2008. gada oktobris – 2009. gada maijs;
2. posms: 2009. gada septembris – 2010. gada maijs;
- noslēguma posms: 2010. gada septembris – 2011. gada maijs.

4. Datu analīze, rezultātu apkopojums un promocijas darba noformējums: 2011. gada marts – 2012. gada aprīlis.

Izmantojot statistiskās metodes, analizēti iegūtie dati un to salīdzināšana katrā konkrētajā pētījuma posmā, veikts rezultātu izvērtējums. Rezultātu ticamību un validitāti nosaka atbilstošu pētījuma metožu izvēle: izmantojot kvantitatīvo un kvalitatīvo pētniecības metodi,

tika nodrošināta iegūtās informācijas skaitliskā apstrāde un analīze, kā arī iespēja precīzāk raksturot iegūtās likumsakarības.

Pētījuma novitāte, darba teorētiskā nozīme.

1. Pamatota interpretācijas prasme dejā un tās veidojošo komponentu saturs.
2. Atklāti interpretācijas prasmes veidošanās pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi.
3. Izstrādāti interpretācijas prasmes kritēriji un rādītāji studiju kursā *Klasiskā deja*.
4. Izveidots interpretācijas prasmes veidošanās didaktiskais modelis deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja* un eksperimentāli pārbaudīta tā efektivitāte.

Pētījuma praktiskā nozīme.

1. Pētījumā formulētās atziņas ieviestas RPIVA profesionālā bakalaura studiju programmas *Deju un ritmikas skolotājs* studiju kursā *Klasiskā deja*.
2. Pētījumā formulētās atziņas ieviestas RPIVA profesionālā maģistra studiju programmas *Dejas pedagoģija* studiju kursā *Inovācijas dejas pedagoģijā*.
3. Interpretācijas prasmes kritēriji un rādītāji studiju kursā *Klasiskā deja* ieviesti deju skolotāju tālākizglītībā.
4. Izstrādātā uzdevumu un vingrinājumu sistēma interpretācijas prasmes veidošanai studiju kursā *Klasiskā deja* tiek īstenota reālajā studiju procesā, deju kolektīvu vadītāju un pedagogu tālākizglītībā.

Darba struktūru veido ievads, divas daļas, nobeigums, literatūras saraksts, pielikumi. Teksts izklāstīts uz 178 lpp., literatūras sarakstā iekļauti 144 publikāciju un avotu nosaukumi, darbam pievienoti 10 pielikumi (kopumā uz 37 lpp.).

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

1. Dejas izziņas process pamatots kā izpratnes veidošanās starp veselo un atsevišķo, ko raksturo subjekta darbība praksē, atklājot mijattiecības starp interpretācijas prasmes komponentiem, kurus veido zināšanas un prasmes dejas valodā, individuālais stils, dejas žanru un stilu izpratne.
2. Interpretācijas prasmes veidošanās studiju kursā *Klasiskā deja* īstenojas cikliskuma darbībā, kas teorētiski pamatots ar hermeneitiskā apļa koncepciju, ko atklāj izstrādātais didaktiskais modelis, parādot tā struktūrkomponentu sakarības.
3. Deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanos studiju kursā *Klasiskā deja* nodrošina mērķtiecīgi organizēts dejas valodas apguves process, kas sekmē studentu interpretācijas prasmes veidošanos, pārejot no reproduktīvā uz interpretācijas līmeni.

Promocijas darba saturs

Ievadā pamatota pētījuma temata izvēle un tā nozīmība mūsdienu dejas pedagogijā, noteikts pētījuma objekts un priekšmets, izvirzīts mērķis, raksturota risināmā problēma, kuras pētīšanai izvirzīta hipotēze un pētījuma uzdevumi, aprakstīti pētījuma posmi, dots pētījuma teorētiskais pamats, pētījuma bāze un datu vākšanas metodes, sniegta informācija par pētījuma novitāti, praktisko nozīmi un darba aprobāciju.

Pētījuma **1. daļas „Interpretācijas būtības vēsturiskā un teorētiskā izpratne” 1.1. nodaļā „Interpretācijas būtība”**, pamatojoties fenomenoloģijas teorijas skaidrojumā par racionālās pasaules izpratni tās subjektīvajā un objektīvajā vienotībā, tiek raksturots interpretācijas jēdziens. Konstatēts, ka subjektivitātē tvertiem jēgpilniem fenomeniem (parādībām) ir svarīga jebkāda veida priekšmetiskumu konstituēšana izziņā. Savukārt apkārtējās pasaules izziņāšana īstenojas ar noteikta subjekta gribu, tās aktīvā darbībā. Veidojoties subjekta pieredzei, objektivitāte konstituējas uztveres spējā raksturot un izteikt satura būtību atbilstoši likumsakarībām, kas piemīt šī satura raksturizpaudumiem. Tādā veidā individuāla, ikdienišķa indivīda aktivitāte, kad negaidīta sastapšanās ar neparasto un jauno prasa no subjekta uztveršanu un saprašanu, rod pamatu interpretācijai – objekta jaunam traktējumam, ko raksturo vienojošs izziņas process.

Analizējot E. Huserla, M. Heidegera, M. Merlo-Pontī atziņas, tiek konstatēts, ka kustībai kā fenomenam piemīt divējāda nozīme: 1) kustība kā ķermeņa valoda ir personības fenomens; 2) kustība kā dejas valoda ir fenomenāla objektivitāte (Huserls, 2002). Savukārt ķermenim tiek piedēvētas divējādas funkcijas – tas ir pasaules izziņas subjekts un vienlaicīgi arī kustības objekts (Merlo–Ponti, 1999). Cilvēkā kā ķermeniskā būtībā savienojas subjekts un objekts.

No citiem mākslas veidiem deja atšķiras ar cilvēka ķermeņa plastiku, kas ir šī mākslas veida valoda. Tāpēc dejā, kur mākslas darba valodas jēga ļauj sevi saprast pastarpināti, nozīmi iegūst vēstītājs, kuram mākslas darba skaidrojumā svarīgi ir tajā lietoto valodu uztvert, saprast un spēt interpretēt. Pamatojoties uz hermeneitiku – mācību par teksta izpratni un izskaidrošanu –, interpretācija tiek analizēta kā cita teiktā (paustā) skaidrojums. Tas apstiprina to, ka mākslas darbā jāvadās pēc hermeneitiskā noteikuma: veselais ir jāizprot kā atsevišķā kopums, bet atsevišķais – kā kopuma sastāvdaļa, kur abos gadījumos pastāv riņķveida sasaiste. Tieši hermeneitiskais aplis kļūst par saprašanas priekšnosacījumu, kura rezultātā, iekļaujot subjekta vērtējumu, domas un uzskatus, veidojas indivīda interpretācija – mākslas darba nozīmes skaidrojums, kas izsaka šī darba sapratni un priekšnesuma izpratni, jo

„interpretācija attiecas nevis uz domāto, bet uz apslēptā un atklājamā jēgu” (Gadamer, 1999, 317).

Apkopojot nodaļā analizēto, tiek raksturota interpretācijas būtība: tā ir subjekta izziņas procesa rezultātā atrasta un atklāta noteiktu objektu nozīme un jēga, kas tiek pasniegta jaunā traktējumā. Izziņas procesa darbība ir intencionāla un cieši saistīta ar cilvēka darbību praksē, ko pamato fenomenoloģijas skaidrojums, analizējot pasaules veseluma saistību un subjekta darbību, apliecinot subjektīvā un objektīvā vienotību, veidojot sasaisti „subjekts–objekts”. Savukārt interpretācijas izpratne tiek veidota un attīstīta ar hermeneitiskā apļa pieeju: no veselā uz daļu un atpakaļ – uz veselo. Iekšējā un ārējā dialektika notiek izziņas procesā ar izpratnes veidošanos starp veselo un atsevišķo.

1. daļas 1.2. nodaļā „Interpretācijas dejā vēsturiski teorētiskais pamatojums” dejas attīstība un veidošanās analizēta vēsturiskajā kontekstā. Izpētot dejas rašanos, raksturots tās sarežģītais evolūcijas ceļš seno civilizāciju kultūrā, formēšanās par tautas deju un virzība cauri viduslaikiem un renesansei. Atklāts, ka dejas pakāpeniska pārtapšana galma dejā ir nosacījums profesionālā baleta izcelsmei, ko sekmēja fundamentāla dejas virziena klasiskā dejas izveide un attīstība.

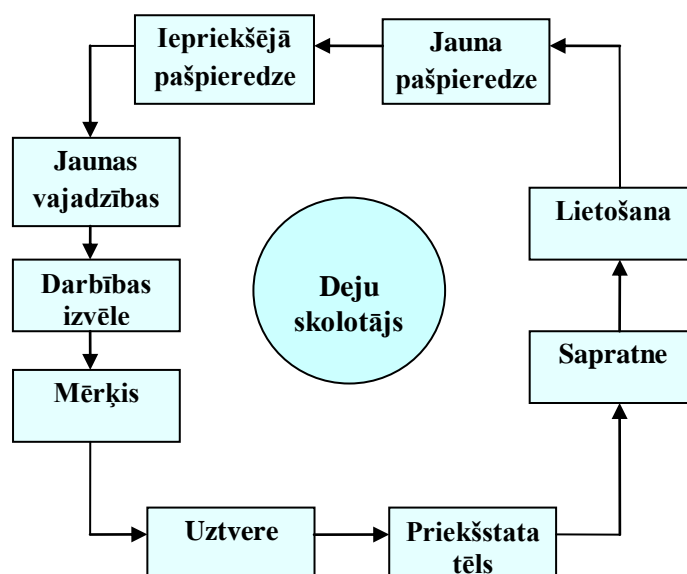
Vēsturiski teorētiskās analīzes rezultātā pamatots, ka deja ir savdabīga komunikācija, kas notiek ar zīmju palīdzību (Лотман, 2009). Tā ir informācijas veids, kur dejas valoda ir redzama un uztverama kā teksts (Adshead-Lansdale, 1999). Apkopojot promocijas darbā analizētās atziņas, autore veido dejas valodas definīciju: dejas valoda ir pēc noteiktiem dejas likumiem sakārtots zīmju kopums, kas eksistē laikā un telpā, un tā ir noteicošais komponents dejas teksta veidošanā, saprašanā un interpretēšanā. Dejā teksts tiek vēstīts priekšnesuma formā, kur izpildītājs autora radīto tekstu tulko jeb interpretē ar dejas valodas palīdzību. Spēja brīvi pārvaldīt dejas valodu un tajā izteikties – paust vēstījumu caur savu individualitāti – ir dejas interpretācijas iespējamības galvenais komponents. Konstatēts, ka dejas interpretāciju veidojošie komponenti ir dejas valoda, subjekta individuālais stils, kā arī dejas žanra un stila radītie nosacījumi.

Analizējot dejas valodu kā vienotu veselumu, konstatēts, ka tās apguvi veicina dejas teksta un tā pieraksta izpratne. Pateicoties tieši notācijai – dejas pieraksta veida – esamībai, ir iespējama dejas mākslas tapšanas un veidošanās procesa sistēmiska izpēte, kas ļauj izsekot gan dejas valodas vēsturiskajai attīstībai, gan arī tās interpretācijai.

Analizējot interpretāciju dejā, konstatēts, ka deja kā mākslas darbs var ievērojami mainīties atkarībā no konteksta, jo tajā apvienojas trīs darbības veidi (dejas veidošana, demonstrēšana un novērtēšana), kuri nosaka interpretācijas prasmes saturu. Interpretācija dejā

saistās ar personīgo skatījumu uz lietām vai parādībām (kas izpaužas individuālajā stilā), kad, veidojot jaunu dejas traktējumu, tiek lietotas konkrētas zināšanas un prasmes dejas valodā.

1.3. nodaļā „Interpretācijas prasmes veidošanās pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi deju skolotāju studiju procesā” interpretācijas prasmes un tās veidošanās iespējas deju skolotājiem analizētas izziņas procesa kontekstā, balstoties darbības teorijas atzinumos (A. Ļeontjevs (*Леонтьев*, 1994, 1975), Ļ. Vigotskis (*Выготский*, 2001, 1968, 1926), S. Rubinšteins (*Рубинштейн*, 2006), A. Špona (2001, 2006), I. Maslo (2006), I. Žogla (1994), Z. Čehlova (2002), E. Karpovics (1960, 1970)). Pamatojoties, darbības teorijas atziņās par izziņas priekšmetisko un garīgo vienotību subjektīvā un objektīvā skatījumā, izveidota dejas izziņas struktūra (skat. 1. att.), kas apvieno veselumā darbību kopumu, kurš ir atkarīgs no katra studenta mērķiem, nostādnēm, vajadzībām un iepriekšējās pieredzes, kas nosaka viņa darbības izvēli un virzību.

1. attēls. Dejas izziņas process

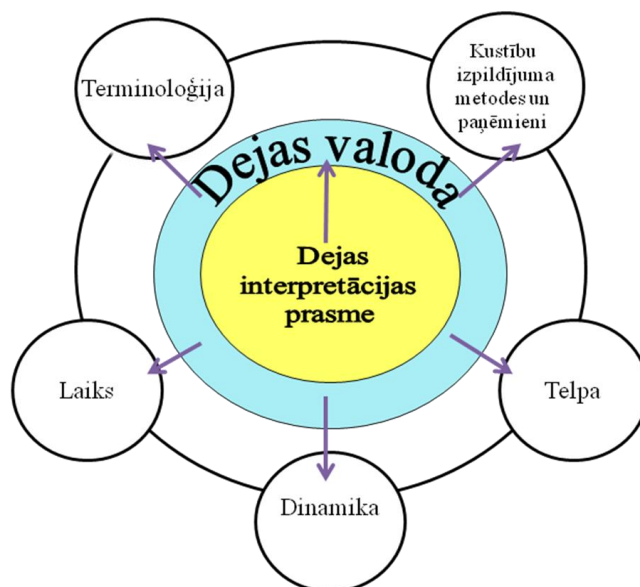
Studenta izpratne darbības mērķa apzināšanā nosaka izziņas procesa praktisko nozīmi, iegūstot izziņas objektu, zināšanas un to lietošanas noderīguma novērtēšanu. Šādas izziņas procesā iegūtas zināšanas raksturo adekvāts īstenības atspoguļojums, kas veido informācijas kopumu, kur zināšanas attiecināmas uz to pielietojuma sfēru. Rezultātā studentam veidojas nepieciešamās iemaņas un prasmes, kas ir uz zināšanu pamata par deju un dejas valodu

izveidojusies spēja darboties, lai sasniegtu mērķi konkrētos apstākļos, izraugoties atbilstošu formu. Izziņas procesā, veidojoties sapratnei par dejas valodu, studenti iegūst ne tikai zināšanas, bet arī pārliecību par savu māku un varēšanu, lai veiktu jebkuru darbību vai uzdevumu dejā, ko, apvienojot ar personīgā individuālā stila attīstīšanu un radošu pieeju meklējumiem, izmanto mākslas darba interpretācijā.

Konstatēts, ka deju skolotāja profesijas apguves pamatā ir teorijas un prakses apvienošana, zināšanu pārmantojamība un jaunas pieredzes apzināšana. Deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanās iespējama studiju procesā, kurš īstenojas mijiedarbībā pedagogs–students un noris pedagoģiskās un mākslinieciskās darbības vienotībā, kad izmantojot integratīvo pieeju, studenta izpratne par dejas izziņas procesa veselumu veidojas racionālā un emocionālā mijattiecībās. Dejas interpretācijas prasmes veidošanos veicina ikviena studenta personīgā ieinteresētība, aktīva līdzdalība studiju procesā, kas sekmē saprašanu, darbības jēgas meklējumus, indivīda attieksmes veidošanu un izteikšanu.

1. daļas 1.4. nodaļā „Interpretācijas prasmes veidošanās didaktiskais modelis studiju kursā *Klasiskā deja*” analizējot faktus un atziņas no zinātniskajiem pētījumiem dejas vēsturē, teorijā un notācijā, tiek pamatots, ka klasiskā deja ir dejas mākslas virziens ar izveidotu, precīzi izstrādātu kustību sistēmu jeb dejas valodu. Topošo deju skolotāju studiju procesā *Klasiskā deja* ir viens no svarīgākajiem studiju kursiem, lai paplašinātu zināšanas, prasmes un iemaņas dejas valodā.

Analizējot studiju kursa *Klasiskā deja* nodarbības jeb stundas saturu, raksturoti dejas valodas pamatkustību obligātie vingrinājumi pie stieņa, kā arī minēti klasiskās dejas valodas termini. Dejas izziņas procesā klasiskās dejas valoda tiek apgūta un trenēta deju stundā īpaši sastādītos uzdevumos un vingrinājumos, kur uzdevumi paredzēti dejas valodas teorijas apguvei un tiek grupēti pēc to iegūstamā rezultāta nozīmes, bet teorētiski gūtās zināšanas tiek papildinātas ar praktiskā darbībā apgūtām prasmēm un iemaņām, veicot konkrētus vingrinājumus. Pamatots, ka uzdevumu un vingrinājumu sistemātiskums, apjoms un sasniegtais rezultāts ir faktori, kas uzrāda subjekta zināšanu, prasmju un iemaņu veidošanās intensitāti un to kvalitātes uzlabošanos, nodrošinot dejas valodas apguvi, kas nepieciešama dejas interpretācijas veikšanai. Visas zināšanas, prasmes un iemaņas *Klasiskās dejas* stundā tiek uzkrātas pakāpeniski un ilgstošā laika posmā, lai nodrošinātu klasiskās dejas valodas apguvi tās veselumā (skat. 2. att.).

2. attēls. Klasiskās dejas valodas struktūrkomponenti

Pamatojoties uz dejas valodas struktūrkomponentu analīzi, izstrādāti interpretācijas prasmes kritēriji un rādītāji (skat. 1. tab.).

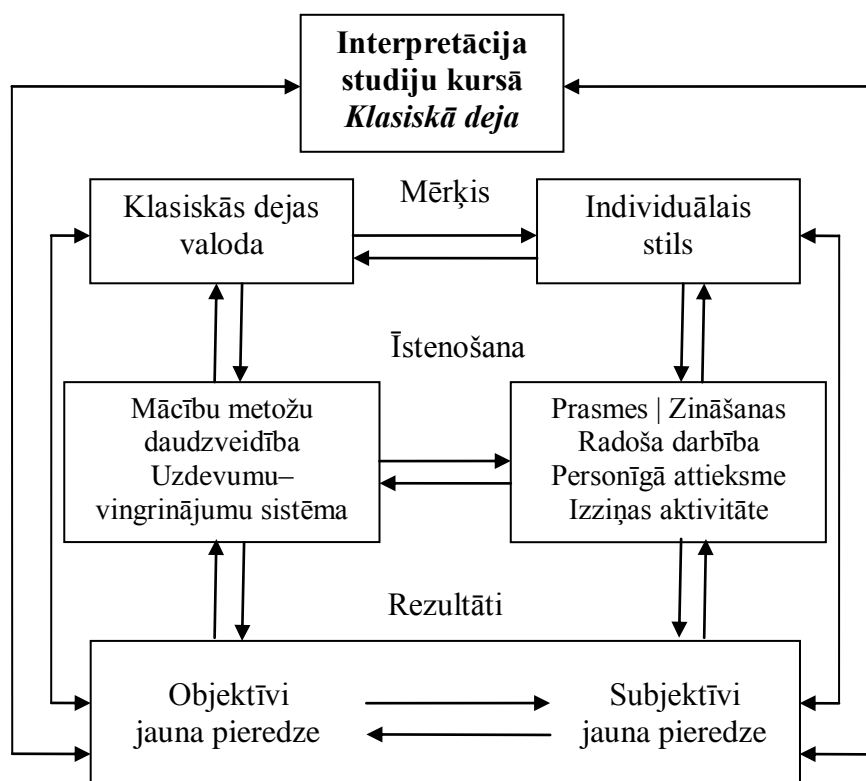
1. tabula. Dejas interpretācijas prasmes kritēriji un rādītāji

Interpretācijas prasmes kritēriji	Rādītāji
Dejas terminoloģija	Zināšanas kustību terminos Terminoloģijas lietojums
Telpiskā izjūta	Koordinācija un līdzsvara sajūta Kustības virziena un līmeņa izpratne
Laika uztvere	Tempa izpratne Kustību sasaiste frāzējumā
Kustības dinamika	Kustības intensitātes izpratne

Konstatēts, ka dejā jebkura darbība – izpausme dejas valodā – pieprasa ne tikai viena minētā interpretācijas prasmes kritērija uzsvēršanu, bet visu kontinuitāti. Savukārt interpretācijas iespējamību ietekmē ne tikai kāds no dotajiem kritērijiem, bet arī tos raksturojošie rādītāji.

Lai dejas valodas apguvē darbība pilnveidotos no reproducējošās uz radošo, studiju procesā tiek izmantotas daudzveidīgas mācību metodes, tādējādi rosinot studentu izziņas aktivitāti, radošo attieksmi, kas savukārt veicina zināšanu ieguvu, prasmju un iemaņu apguvi. Balstoties uz studentu iepriekšējo pieredzi, lietojot mācību metožu daudzveidību, tiek

paplašināta un nodrošināta zināšanu apguve un prasmju pilnveide dejas valodā, kā arī spēja analizēt un izvērtēt savu izziņas aktivitāti radošā darbībā. Stimulējot studentus individuālā stila meklējumos, lietot iegūtās teorētiskās zināšanas praksē, veidojas subjektīvi jauna pieredze, kas studiju procesā veicina interpretācijas prasmes veidošanos deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja*. Pamatojoties uz veikto interpretācijas prasmes veidošanās analīzi, S. Rubinšteina (Рубинштейн, 2006), Z. Čehlovas (Čehlova, 2002), Ž. Smitas-Autardes (Smith-Autard, 2000), I. Jurgenas (Jurgena, 2010), P. Hodgenas (Hodgens, 1988), R. Krausa, S. Č. Hilsendageres, B. Diksones Gotšildes (Kraus, Hilsendager, Dixon Gottschild, 1997), Dž. Adšedas-Lansdales (Adshead-Lansdale, 1999), Ļ. Blokas (Блок, 1987), V. Krasovskas (Красовская, 1979), S. L. Fosteres, (Foster, 1986) atziņām, izstrādāts interpretācijas prasmes veidošanās didaktiskais modelis studiju kursā *Klasiskā deja* (skat. 3. att.).

3.attēls. Interpretācijas prasmes veidošanās didaktiskais modelis studiju kursā *Klasiskā deja*

Modelis rāda sakarību sistēmu starp mērķi, īstenošanu un rezultātu interpretācijas prasmes veidošanā deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja*. Dejas interpretācijas prasme ir komplicēta, un tās veidošanās noris aktīvā dejas izziņas procesā. Cikliskuma koncepcija skaidro izziņas darbības procesu kā spirālveida virzību uz augstāka līmeņa sistēmu, kas ietver

katra nākamā darbības cikla mērķa izvēli, tā īstenošanai atbilstošas metodes un noteiktu rezultātu sasniegšanu, kuri veido pamatu jauna darbības cikla sākumam, pārejai uz augstāku līmeni. Dejas izziņas procesā šos attīstības līmeņus raksturo līdzsvara uzturēšana starp prasmju, iemaņu un zināšanu apguvi, to lietošanu un jaunas pieredzes novērtēšanu. Iegūtā objektīvi un subjektīvi jaunā pieredze nodrošina izpratni par klasiskās dejas valodu, kā rezultātā students iegūst pārliecību par savām zināšanām un uzdrīkstēšanos paust kustības individuālajā stilā, kas apliecina viņa interpretācijas prasmi (izskaidrot, tulkot un vēstīt mākslas darbā ietverto būtību subjektīvi personīgā savas izpratnes valodā), kas ir pamats deju skolotāja darbības profesionalitātei.

2. daļas „Klasiskās dejas interpretācijas didaktiskā modeļa aprobācija Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā” 2.1. nodaļā „Studiju kursa *Klasiskā deja* izvērtējums Latvijas dejas izglītībā” pamatojoties uz Latvijas augstākās izglītības iestāžu dokumentu analīzi, apzināts piedāvājums profesionālās augstākās izglītības ieguvei dejas mākslā. No analizēto studiju programmu piedāvājuma konstatēts, ka šobrīd profesiju *Deju skolotājs* pilnvērtīgi iespējams apgūt tikai vienā augstskolā – Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā (RPIVA).

RPIVA studiju programma *Deju un ritmikas skolotājs* izveidota 1996. gadā, lai sagatavotu deju skolotājus darbam skolās, interešu izglītībā. Programmas nosaukums ietver tās satura būtību – studiju procesā tiek nodrošināta zināšanu ieguve visos ar šo profesiju saistītajos teorētiskajos studijuursos, veicināta prasmju un iemaņu veidošanās praktiskā darbībā, kā arī akcentēta teorētisko un praktisko studiju vienotība pedagoģiskās darbības veikšanā, lietojot gūtās atziņas, zināšanas, prasmes un iemaņas. Analizējot studiju programmu, tiek secināts, ka tajā iekļauti svarīgākie studiju kursi, kas nodrošina pamata zināšanas pedagoģijā, savukārt zināšanu un prasmju veidošanās dejas mākslā bāzēta uz studiju kursu *Klasiskā deja*, kas nodrošina dejas valodas apguvi un veicina izpratni par tās lietojumu.

2.2. nodaļas „Interpretācijas didaktiskā modeļa pārbaude topošo deju skolotāju eksperimentālajā grupā” 2.2.1. apakšnodaļā „Interpretācijas prasmes sākotnējais vērtējums topošajiem deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja*” analizēta empīriskā pētījuma norise, kura gaitā īstenots pedagoģiskais eksperiments divās daļās:

- 1) konstatējošais eksperiments – kvantitatīvs un kvalitatīvs, īslaicīgs, dabisks;
- 2) veidojošais eksperiments – kvantitatīvs un kvalitatīvs, longitudināls, dabisks (Albrehte, 1998; Lasmanis, 1999; Geske, Grīnfelds, 2001) .

Konstatējošā eksperimenta mērķis – noteikt eksperimenta dalībnieku interpretācijas prasmes sākotnējos līmeņus studiju kursā *Klasiskā deja* atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem un rādītājiem.

Konstatējošā eksperimenta uzdevumi:

- 1) apzināt pētījuma bāzi;
- 2) veidot eksperimentālo grupu;
- 3) atlasīt pētījuma mērinstrumentus;
- 4) eksperimenta sākumā apzināt dalībnieku pieredzi dejas mākslā un prasmi klasiskās dejas valodā;
- 5) pārbaudīt dejas interpretācijas prasmes veidošanās līmeņus eksperimenta dalībniekiem.

Konstatējošā eksperimenta veikšanai izvēlētas kvalitatīvās un kvantitatīvās pētījuma metodes:

- 1) dokumentu izpēte (studiju programmas *Deju un ritmikas skolotājs* analīze);
- 2) pedagoģiskais novērojums;
- 3) aptaujas, lai noskaidrotu eksperimenta dalībnieku pieredzi dejas mākslā un zināšanas klasiskās dejas valodā;
- 4) pārrunas, lai noteiktu dalībnieku izpratni par klasiskās dejas valodas nepieciešamību un noderību deju skolotāju profesionālajā darbībā;
- 5) studentu darbības analīze;
- 6) datu statistiskā analīze studentu dejas interpretācijas prasmes sākotnējā līmeņa noteikšanai.

Par bāzi empīriskā pētījuma veikšanai izvēlēta RPIVA kā vienīgā augstskola Latvijā, kurā sagatavo deju skolotājus. Uzsākot pētījumu, eksperimentālajā grupā iekļauti 15 dalībnieki profesionālā bakalaura studiju programmas *Deju un ritmikas skolotājs* pilna laika klātienēs 1. kursa studenti (studijas uzsāka 2008. gada septembrī), kas dod iespējas izsekot interpretācijas prasmes veidošanās norisei *Klasiskajā dejā* visa studiju procesa garumā.

Interpretācijas prasmes sākotnējā līmeņa diagnosticēšanai eksperimentālajā grupā tiek izveidots uzdevumu un vingrinājumu komplekss. Tā izveidē ievērota atbilstība dejas valodas konvencionālās zīmju sistēmas un dejas valodas neverbālās zīmju sistēmas struktūrkomponentu noteikšanai pēc izstrādātajiem kritērijiem un rādītājiem. Uzdevumu (dejas terminoloģijā – *kustību terminos*) un vingrinājumu (dejas valodā – *kustību dinamikā, laika uztverē, telpiskuma izjūtā*) kompleksa īstenošana un tā rezultātā iegūto vērtējumu apkopojums un analīze, ļauj noteikt studentu interpretācijas prasmes sākotnējo līmeni studiju

kursā *Klasiskā deja*. Pamatojoties uz empīriskā pētījuma sākuma posmā (2008. gada augusts – 2008. gada septembris) veiktā konstatējošā eksperimenta iegūtajiem datiem, tiek konstatēts, ka zināšanas dejas terminoloģijā un prasmes dejas valodā studentiem ir atšķirīgas, kas nosaka interpretācijas prasmes *Klasiskajā dejā* sākotnējo līmeņu neviendabīgumu.

2.2. nodaļas 2.2.2. apakšnodaļā „Interpretācijas prasmes veidošanās topošajiem deju skolotājiem pētījuma norises rezultāti un analīze”, lai izzinātu interpretācijas prasmes veidošanos deju skolotājiem studiju kursa *Klasiskā deja* apguves procesā un pārbaudītu promocijas darbā izvirzīto hipotēzi, izvērtēts empīriskā pētījuma ietvaros veiktais veidojošais eksperiments.

Eksperimenta mērķis: veicināt interpretācijas prasmes veidošanos studiju kursā *Klasiskā deja*, aprobējot izveidoto modeli reālajā pedagoģiskajā procesā. Veidojošā eksperimenta uzdevumi:

- 1) lietojot daudzveidīgas mācību metodes, izstrādāt noteiktu uzdevumu un vingrinājumu sistēmu atbilstoši klasiskās dejas valodas struktūrkomponentu saturam un didaktiskā modeļa darbības principiem;
- 2) izpētīt sakarību starp dejas interpretāciju un modeļa darbības veidiem eksperimenta dalībnieku patstāvīgajā darbībā studiju kursā *Klasiskā deja*.

Eksperimenta veikšanai izvēlētas pētnieciskās metodes:

- 1) aptauja, rakstisks uzdevums, lai novērtētu eksperimenta dalībnieku zināšanas klasiskās dejas valodas terminoloģijā;
- 2) pedagoģiskais novērojums – eksperimenta dalībnieku tiešā novērošana praktisko nodarbību laikā;
- 3) eksperimenta dalībnieku patstāvīgās darbības analīze;
- 4) studentu veidoto vingrinājumu demonstrējumu analīze;
- 5) eksperimenta dalībnieku koleģiālais novērojums – veidoto vingrinājumu analīze un novērtējums;
- 6) datu statistiskā analīze eksperimenta dalībnieku interpretācijas prasmes līmeņa noteikšanai.

Veidojošais eksperiments sastāv no 3 posmiem:

1. posms: 2008. gada oktobris – 2009. gada maijs;
2. posms: 2009. gada septembris – 2010. gada maijs;
- noslēguma posms: 2010. gada septembris – 2011. gada maijs.

Katrs posms atbilst vienam studiju gadam jeb diviem semestriem, kuru realizācijai paredzēts 6 KP apjoms un attiecīgi 96 kontaktstundas.

Atbilstoši 1., 2. un noslēguma posmam izstrādāta vingrinājumu un uzdevumu sistēma, lai ikviena studenta zināšanas un prasmes dejas valodā nepaliktu sākotnējā līmenī, kāds tas bija uzsākot studijas, bet papildinātos un sasniegtu iespējami augstāku līmeni. Katru posmu raksturo konkrēti izveidots uzdevumu un vingrinājumu komplekss ar noteiktu dejas valodas apgūvē iegūstamo gala rezultātu, pēc kura var konstatēt un pamatot ikviena studenta interpretācijas prasmes veidošanās līmeni. Katra posma beigās dati tiek apkopoti un analizēti atsevišķi gan konkrēti veiktajiem uzdevumiem (zināšanas dejas terminoloģijā), gan vingrinājumiem (prasmes un iemaņas dejas valodā).

Eksperimenta 1. posma vingrinājumu un uzdevumu komplekss izveidots tā, lai ikvienas nodarbības laikā studenti, apgūstot dejas valodu, iegūtu ne tikai zināšanas un spējas, kas ļauj sekot pedagoga dotajiem piemēriem atkārtojot, imitējot un atdarinot, bet, uztverot un saprotot, attīstītu un veicinātu arī viņu prasmi sacerēt savu dejas tekstu, veidojot kustību kombinācijas. Tieši pašu savirknētās un demonstrētās kustības ir stimuls meklēt savu individuālo stilu, personīgo pieeju kustības izpaušmei, kas veicina interpretācijas prasmes veidošanos.

1. posmā sasniegtais interpretācijas prasmes līmenis tiek pārbaudīts ar atbilstošiem uzdevumiem un vingrinājumiem.

- 1) Students veic rakstisku uzdevumu, ar kura palīdzību tiek konstatētas klasiskās dejas valodas 8 pamatkustību un tām pakārtoto palīgkustību terminu zināšanas, kā arī metodiski izskaidro šo kustību tehnisko izpildījumu.

Iegūtie rezultāti par veiktajiem uzdevumiem ļauj konstatēt zināšanu līmeni dejas terminoloģijā.

- 2) Students, izmantojot iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas klasiskās dejas valodā, pie stieņa stāvoklī *en face* veido vingrinājumu – sastāda kombināciju ar kādu no apgūtajām pamatkustībām –, meklējot radošu pieeju kustību virknējumā un izpildot to savā individuālajā stilā, kas pamato viņa dejas interpretācijas prasmes veidošanos.

Iegūtie rezultāti par patstāvīgi izveidoto vingrinājumu ļauj konstatēt prasmju līmeni dejas valodā.

Analizējot veidojošā eksperimenta 1. posma beigās iegūtos datus un veicot salīdzinājumu ar konstatējošā eksperimenta rezultātiem, tiek secināts, ka studentiem dejas valodas lietošana vēl sagādāja grūtības, kas pamatojamas ar nepieciešamību izveidotajā kombinācijā vienlaicīgi demonstrēt izpildījuma tehnisko meistarību un parādīt kustībās sava individuālā stila izpaušmi. Tiek konstatēts, ka tehniskā izpildījuma meistarības trūkums ietekmē studentu varēšanu paust savu individuālo stilu dejas valodas lietojumā.

Ekspierimenta 2. posma vingrinājumu un uzdevumu komplekss ietver krasas izmaiņas galveno pamatkustību apgūvē pie stieņa. Izpildījumā netiek akcentēts stāvoklis *en face*, bet gan pastiprināti pievērsta uzmanība kustību virzienu (franču val. – *épaulement croisée, épaulement effacé, écarté*) un pozu (franču val. – *arabesque*) apgūvei pie stieņa. Gatavojoties pedagoģiskajai darbībai, studentiem ir svarīgi izprast dejas valodas terminu nozīmi kustību tehniskajā izpildījumā un mācēt tos lietot verbāli. Tāpēc šajā posmā viens no galvenajiem uzdevumiem dejas valodas apgūves laikā ir savu izveidoto kombināciju demonstrējums, lietojot precīzus kustību nosaukumus.

2. posmā sasniegto interpretācijas prasmes līmeni pārbauda ar diviem patstāvīgi veiktajiem darbiem.

- 1) Students veic rakstisku uzdevumu, ar kura palīdzību tiek konstatētas zināšanas klasiskās dejas valodas terminoloģijā, kā arī metodiski izskaidro kustību tehnisko izpildījumu.

Posma beigās tiek konstatēts zināšanu līmenis dejas terminoloģijā un veikts salīdzinājums ar 1. posma datiem. Secināts, ka studentu kopējais līmenis zināšanās dejas terminoloģijā ir pieaudzis.

- 2) Students, izmantojot iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas, veido kombinācijas ar kādu no pamatkustībām gan pie stieņa, gan zāles vidū virzienos (franču val. – *épaulement croisée; épaulement effacé, écarté*) un pozās (franču val. – *arabesque*), izmantojot radošu pieeju kustību virknējumā – izpildot to savā individuālajā stilā.

Analizējot veidojošā ekspierimenta 2. posma beigās iegūtos datus dejas valodā un veicot salīdzinājumu ar 1. posma rezultātiem konstatēts, ka visi studenti ir pilnveidojušies, iegūstot zināšanas, prasmes un iemaņas dejas valodā, tādējādi veicinot interpretācijas prasmes veidošanos, kas paver iespējas to lietot darbojoties izvēlētajā profesijā. Šajā ekspierimenta posmā novērots, ka dejas valodas apgūvē viens no svarīgākajiem uzdevumiem – atklāt katra dalībnieka individualitāti – sāk realizēties, jo studenti, pilnveidojot tehnisko izpildījumu, meklē un attīsta savu individuālo stilu kustību kombināciju izveidē un to demonstrējumos. Studentu vēlme radīt savu dejas tekstu personīgā dejas vēstījumā, apliecina viņu interpretācijas prasmes veidošanos.

Ekspierimenta 3. posms ir noslēdzošais etaps klasiskās dejas valodas apgūvē. Šim posmam izstrādātā vingrinājumu un uzdevumu sistēma pakārtota tam, lai pilnveidotu zināšanas dejas valodas terminoloģijā, pamatkustību apgūvē un tehniskā izpildījuma pilnveidē pie stieņa un zāles vidū – gan stāvoklī *en face*, gan virzienos (franču val. – *épaulement croisée, épaulement effacé, écarté*) un pozās (franču val. – *arabesque*),

pakāpeniski pievienojot arvien sarežģītākas palīgkustības un daudzveidīgākas *pirouettes* (griezienus uz vienas kājas).

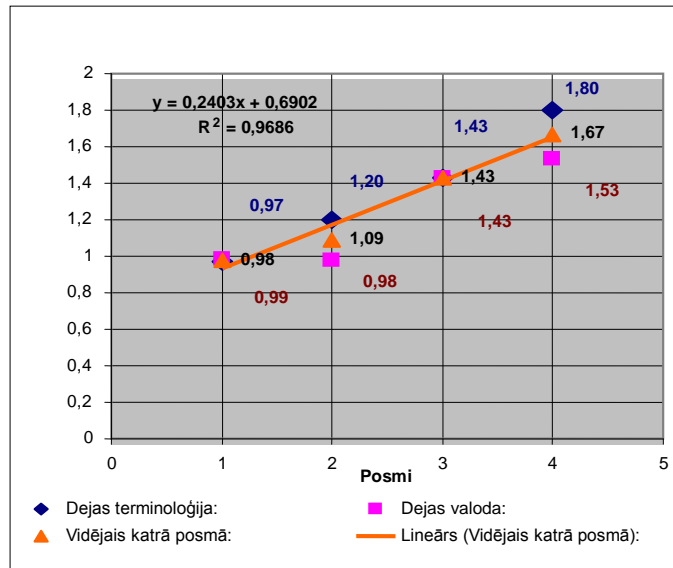
Noslēguma posmā studentiem ir svarīgi ne tikai mācēt izveidot un demonstrēt kustību kombinācijas pie stieņa un zāles vidū, kas ir neatņemama dejotāju deju nodarbības sastāvdaļa un deju skolotājam jāprot novadīt ikvienā deju kolektīvā, bet arī mācēt izveidot nelielu variāciju, izmantojot apgūto klasiskās dejas valodu, kas ir tiešs apliecinājums iegūtajai interpretācijas prasmei. Veidojošā eksperimenta noslēguma posmā pastiprināti tiek pievērsta uzmanība studentu spēju un prasmju pilnveidei tieši dejas valodas tehniskajam izpildījumam, maksimāli iedrošinot nebaidīties paust savu individuālo stilu.

Noslēguma posmā sasniegto interpretācijas prasmes līmeni pārbauda ar diviem patstāvīgi veiktajiem darbiem.

- 1) Students veic rakstisku uzdevumu, ar kura palīdzību tiek konstatētas zināšanas klasiskās dejas valodas terminoloģijā, kā arī metodiski izskaidro kustību tehnisko izpildījumu.
- 2) Lietojot iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas, students veido variāciju klasiskās dejas valodā, izmantojot radošu pieeju, izpildījumā paužot savu individuālo stilu un tādējādi apliecinot savu interpretācijas prasmi.

Izvērtējot veidojošā eksperimenta noslēguma posma beigās iegūtos datus un veicot salīdzinājumu ar 2. posma rezultātiem, tiek secināts, ka 93% eksperimentālās grupas dalībnieku ir papildinājuši zināšanas, prasmes un iemaņas *Klasiskajā dejā*, tātad veicinājuši interpretācijas prasmes veidošanos. Šajā eksperimenta posmā novērots, ka dejas valodas apgūvē viens no svarīgākajiem faktoriem – parādīt savu individualitāti – ir realizējies, jo studenti, pilnveidojot tehnisko izpildījumu, jūtas pārliecinātāki par savu prasmi, ko apliecina spēja darboties, kas vienlaicīgi atspoguļojas dejas teksta izveidē un individuālā stila izpausmē tā demonstrējuma laikā.

Pedagoģiskā eksperimenta visos posmos iegūto rādītāju apkopojums ļauj konstatēt interpretācijas prasmes studiju kursā *Klasiskā deja* veidošanās sekmīgumu.

4.attēls. Interpretācijas prasmes veidošanās studiju kursā *Klasiskā deja*

Diagramma parāda grafiski attēlotās vērtējumu vērtības dejas terminoloģijā un dejas valodā (skat. 4. att.), kas apstiprina interpretācijas prasmes pieaugumu studentiem *Klasiskās dejas* apguves procesā.

Veicot interpretācijas prasmes veidošanās didaktiskā modeļa aprobāciju RPIVA studiju programmā *Deju un ritmikas skolotājs*, empīriski tika pierādīts, ka, sešu studiju semestru laikā, apgūstot studiju kursu *Klasiskā deja* 18 KP apjomā, studentu interpretācijas prasmes ir attīstījušās no zemākā līmeņa eksperimenta sākumā līdz vidējam līmenim, kas pietuvojas augstākajam līmenim eksperimenta beigās. Tas pierāda šī modeļa efektivitāti un parāda sakarības starp klasiskās dejas valodas apguvi un katra studenta individuālo izpratni, kas atspoguļojas studenta individuālajā stilā dejas valodas lietojumā. Modelis parāda arī sakarības starp mācību metožu izvēli un katra studenta izziņas aktivitāti. Metožu daudzveidība un individuālā pieeja dejas valodas apgūvē veicina radošumu zināšanu un prasmju apgūvē. Students, apgūstot dejas valodu, iegūst kā objektīvas zināšanas studiju kursā *Klasiskā deja*, tā arī tikai viņa individualitātei atbilstošu subjektīvu pieredzi zināšanu un prasmju veidā. Šī atziņa pamato teorētiski izvirzīto pieņēmumu, ka interpretācija ir subjektīvi–objektīvs process, kura laikā notiek darbības jēgas meklējumi.

Pētījuma apkopojums: promocijas darbā veikts inovatīvs pētījums, kurā analizēta interpretācijas būtība un tās nozīme *Klasiskās dejas* apguves procesā.

Pētījuma rezultātā tiek secināts:

- 1) Interpretācija ir subjekta izziņas procesa rezultātā atrasta un atklāta noteiktu objektu nozīme un jēga, kas tiek pasniegta jaunā traktējumā.

- 2) Zināšanas un prasmes dejas valodā, individuālais stils, dejas žanru un stilu izpratne ir dejas interpretāciju veidojošie komponenti, bet interpretācija dejā ir subjekta radošā darbība, ko primāri ietekmē zināšanas un prasmes lietot dejas valodu subjekta individuālajā izpausmē, izprotot dejas žanru un stilu.
- 3) Dejas valodas struktūrkomponenti – terminoloģija, kustību izpildījuma metožu un paņēmienu kopums, telpa, laiks un dinamika – raksturo interpretācijas prasmi, kuras veidošanos deju skolotājiem nodrošina klasiskās dejas valodas apguve.
- 4) Interpretācijas prasmes veidošanos deju skolotājiem studiju kursā *Klasiskā deja* raksturo un pamato didaktiskais modelis, kurā ietverta cikliskuma koncepcija, kas veicina pāreju no reproduktīvā uz interpretācijas līmeni, ko, savukārt, nodrošina atbilstoši katram dejas valodas apguves posmam īstenots noteiktu uzdevumu un vingrinājumu komplekss, ievērojot pedagoģiski – psiholoģiskos nosacījumus: mācīšana un mācīšanās, sadarbība un saziņa līdztiesīgā dialogā īstenota mijiedarbībā pedagogs–students.
- 5) Interpretācijas prasmes veidošanos studiju kursā *Klasiskā deja* sekmē izveidotais un praksē pārbaudītais didaktiskais modelis, kas parāda sakarību sistēmu starp mērķi, īstenošanu un rezultātu, kurā teorētisko zināšanu apguve klasiskās dejas valodā un izpratne par tās struktūrkomponentiem praktiskā darbībā nodrošina objektīvi–subjektīvu jaunas pieredzes uzkrāšanu, veicinot studentu individuālā stila attīstību radošā dejas valodas izpausmē, kas ir apliecinājums interpretācijas prasmei.

Pētījuma rezultātu aprobācija

Pētījuma rezultāti atspoguļoti zinātniskās publikācijās, kas pieejamas datu bāzēs un ASV Kongresa bibliotēkā ar zinātnes citēšanas indeksu (6):

1. Vitola, S., Spalva, R. (2008) Development of Professional Competencies within the Further Education of Dance Teachers. *Signum Temporis. Journal of Research in Pedagogy and Psychology*, Volume 1, Number 1, March, 2008. Riga: RTTEMA, 47–53 p. ISSN 1691-4929.
Pieejams datu bāzē: *Versita*.
2. Vitola, S., Bāliņa, G. (2009) Feldenkraisa metode pašizpausmes veicināšanai deju skolotāju izglītībā. *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2009. gada 27.–28. februāris. Rēzekne: RA Izdevniecība, 33.–40. lpp. ISBN 978-9984-44-018-7.

Pieejams datu bāzē: *Thomson Reuters ISI Web of Knowledge, ISI Proceedings Database.*

3. Vītola, S., Bāliņa, G. (2010) Profesionālo vērtību veidošanās deju skolotāju studiju procesā. *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2010. gada 19.–20. februāris. Rēzekne: RA Izdevniecība, 32.–40. lpp. ISBN 978-9984-44-034-7, ISSN 1691-5887.

Pieejams datu bāzē: *Thomson Reuters ISI Web of Knowledge, ISI Proceedings Database.*

4. Vītola, S. (2010) Horeogrāfijas interpretācijas prasmju veidošanās pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi. RPIVA 5. Starptautiskā zinātniskā konference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: RPIVA, 378.–382. lpp. ISBN 978-9934-8060-5-6.

Pieejams datu bāzē: *The Library of Congress.*

5. Vītola, S. (2013) Dejas interpretācijas noteicošie komponenti deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanai. *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2013. gada 24.–25. maijs. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 528.–538. lpp. ISSN 1691-5887.

Pieejams datu bāzē: *Thomson Reuters ISI Web of Knowledge, ISI Proceedings Database.*

6. Vitola, S. (2013) The acquisition of the Language of dance in the Classical dance study course for development of student–dance teachers' interpretation skills. *Problems in music pedagogy*, Volume 12(2), 2013. Daugavpils: Daugavpils University, 123–139 p. ISSN 1691-2721.

Pieejams datu bāzē: *EBSCO.*

Origināli raksti starptautiskajos, anonīmi recenzējamajos zinātniskajos izdevumos (9):

1. Vītola, S., Spalva, R. (2008) Emocionālā un racionālā mijattiecības Klasiskās dejas stundā. *Radoša personība, VI*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: apgāds „JUMI”, 256.–264. lpp. ISBN 978-9984-9965-1-6.
2. Vītola, S., Bāliņa, G. (2009) Interpretācija un individuālā stila veidošanās Klasiskās dejas stundās. *RPIVA Jauno zinātnieku konference*. Rakstu krājums. Rīga: RPIVA, 225.–233. lpp. ISBN 978-9934-8060-2-5.

3. Vītola, S., Spalva, R. (2009) Interpretācijas problēmas deju skolotāju izglītībā. *Radoša personība, VII*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: apgāds „JUMI”, 137.–144. lpp. ISBN 978-9984-39-913-3.
4. Vītola, S. (2010) Kreativitāte individuālā stila veicināšanai dejas interpretācijā. *Radoša personība, VIII*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: apgāds „JUMI”, 294.–302. lpp. ISSN 1407-6276.
5. Vitola, S. (2010) Competences of a Dance Group Leader. 26th World Congress on Dance Research *Rapprochement of Cultures*. Riga: RPIVA, 78–84 p. ISBN 978-9934-8060-7-0.
6. Vītola, S. (2011) Telpas izpratnes veidošanās Klasiskās dejas nodarbībās augstskolā. *Radoša personība, IX*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: apgāds „JUMI”, 160.–169. lpp. ISBN 978-9934-8215-2-3.
7. Vītola, S. (2012) Laika izpratnes veidošanās topošajiem deju skolotājiem studiju kursa *Klasiskā deja* apguves procesā. RPIVA 6. Starptautiskā zinātniskā konference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā*. Starptautiski recenzēts zinātnisko rakstu krājums. Rīga: RPIVA, 373.–378. lpp. ISBN 978-9934-8215-9-2.
8. Vītola, S., Danosa, D. (2013) 4–5 gadīgu bērnu psihiskās attīstības veicināšana deju nodarbībās kustības un mūzikas integrācijā. Zinātniskie raksti *Dejas pedagogija*, 1. sējums, 2013. Rīga: RPIVA, 9.–23. lpp. ISSN 2255-7768.
9. Vitola, S. (2013) Conditions for acquiring language of Classical Dance to enable Interpretation Skills of Dance Teacher. *Dance education tendencies and perspectives*, International Scientific Methodical Conference proceedings, Volume 1, Number 2, 2013. Riga: RTTEMA, Lithuanian University of Educational Sciences, 70–76 p. ISSN2255-7768.

Pētījuma rezultāti prezentēti zinātniskās konferencēs (15):

1. RPIVA 4. Starptautiskā zinātniskā konference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā*. Referāts: „Profesionālo kompetenču pilnveide deju skolotāju tālākizglītībā”. RPIVA, Rīga, 13.–15.03.2008.
2. RPIVA XIII starptautiskā kreativitātes konference *Kreatoloģija kā kreativitātes kompleksā izpēte*. Referāts: „Interpretācijas problēmas deju skolotāju izglītībā”. RPIVA, Rīga, 07.–08.11.2008.
3. *RPIVA IV Jauno zinātnieku konference*. Referāts: „Interpretācija un individuālā stila veidošanās Klasiskās dejas stundās”. RPIVA, Rīga, 04.12.2008.

4. Starptautiskā zinātniskā konference *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. Referāts: „Feldenkraisa metode pašizpaušmes veicināšanai deju skolotāju izglītībā”. Rēzeknes Augstskola, Rēzekne, 27.–28.02.2009.
5. 12. starptautiskā zinātniskā konference *Sabiedrība un kultūra: Citādība un mazākuma intereses*. Referāts: „Interpretācijas problēmas un to risinājums dejā”. Liepājas Universitāte, Liepāja, 23.–24.04.2009.
6. RPIVA XIV starptautiskā kreativitātes konference *Kreativitāte individualitātes dzīves gaitā*. Referāts: „Kreativitāte individuālā stila veicināšanai dejas interpretācijā”. RPIVA, Rīga, 06.–07.11.2009.
7. RPIVA 5. Starptautiskā zinātniskā konference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā*. Referāts: „Horeogrāfijas interpretācijas prasmju veidošanās pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi”. RPIVA, Rīga, 25.–27.03.2010.
8. Starptautiskā zinātniskā konference *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. Referāts: „Profesionālo vērtību veidošanās deju skolotāju studiju procesā”. Rēzeknes Augstskola, Rēzekne, 19.–20.02.2010.
9. RPIVA XV starptautiskā kreativitātes konference *Kreativitātes izpētes un paaugstināšanas nozīme cilvēkresursu attīstībā*. Referāts: „Telpas izpratnes veidošanās Klasiskās dejas nodarbībās augstskolā”. RPIVA, Rīga, 06.11.2010.
10. 26th World Congress on Dance Research *Rapprochement of Cultures*. Paper presentation: „Competences of a Dance Group Leader”. RPIVA, Riga, 12.– 16.07.2010.
11. RPIVA 6. Starptautiskā zinātniskā konference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā*. Referāts: „Laika izpratnes veidošanās topošajiem deju skolotājiem studiju kursa Klasiskā dejas apguves procesā”. RPIVA, Rīga, 29.–31.03.2012.
12. International Scientific Methodical Conference *Dance education tendencies and perspectives*. Paper presentation: „Conditions for acquiring language of Classical Dance to enable Interpretation Skills of Dance Teacher”. Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, 12.10.2012.
13. *RPIVA VIII Jauno zinātnieku konference*. Referāts: „Interpretācijas prasmi klasiskajā dejā veidojošie komponenti”. RPIVA, Rīga, 06.12.2012.
14. Starptautiskā zinātniskā konference *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. Referāts: „Dejas interpretācijas noteicošie komponenti deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanai”. Rēzeknes Augstskola, Rēzekne, 24.–25.05.2013.
15. 8th International Scientific Conference *Problems in music pedagogy*. Paper presentation: „The acquisition of the Language of dance in the Classical dance study

course for development of student–dance teachers' interpretation skills". Daugavpils University, Daugavpils, 26.–28.09.2013.

Pētījuma rezultāti aprobēti, vadot meistarklases (8):

1. Meistarklašu *Klasiskās un modernās dejas valodas lietojums dejotāju vispusīgā attīstībā* vadīšana Valsts izglītības satura centra rīkotajos Latvijas deju pedagogu profesionālās pilnveidesursos Aktualitātes mūsdienu deju interešu izglītības programmu veidošanā, 27.11.2013.
2. Meistarklases *Klasiskās un modernās dejas valodas lietojums dejotāju vispusīgā attīstībā* vadīšana Valsts izglītības satura centra rīkotajos Latvijas deju pedagogu profesionālās pilnveidesursos, 14.11.2012.
3. Meistarklases *Grīdas tehnikas lietojums klasiskajā dejā* vadīšana RPIVA Mūzikas un dejas pedagoģijas katedras rīkotajos dejas pedagogu profesionālās pilnveidesursos *Profesionālā pilnveide dejas pedagoģijā*, 03.10.2012.
4. Valsts izglītības satura centra organizētās meistarklases vidusskolēniem *Klasiskajā dejā* vadīšana, 17.03.2012.
5. Meistarklases *Klasiskās un modernās dejas valodas integrācija dejas apgūvē* vadīšana Vidzemes reģiona kultūras projekta *Vidzemes deju kolektīvu vadītāju apmācības un semināri* ietvaros, 8.02.2012.
6. Meistarklašu *Klasiskās un modernās dejas valodas lietojums dejotāju vispusīgā attīstībā* vadīšana Valsts izglītības satura centra rīkotajos Latvijas deju pedagogu profesionālās pilnveidesursos, 31.10.–03.11.2011.
7. Meistarklašu *Klasiskā deja* vadīšana Latvijas deju kolektīvu vadītājiem RPIVA rīkotajos profesionālās pilnveidesursos, 19.10.2010.
8. Meistarklašu *Klasiskās dejas valodas lietojums deju pedagoga praktiskajā darbībā* vadīšana LLP/ERASMUS intensīvās programmas ietvaros Turku Lietišķo Zinātņu Universitātē (Somija), 24.–28.05.2009.

Pateicība

Izsaku sirsnīgu pateicību:

**darba zinātniskajai vadītājai RPIVA profesorei *Dr. paed.* Ritai Spalvai,
darba recenzentiem:**

Latvijas Universitātes prof. *Dr. phil.* Vladislavam Kincānam,

Daugavpils Universitātes prof. *Dr.paed.* Jeļenai Davidovai,

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas prof. *Dr.paed.* Anitai Peterei,

visiem RPIVA Pedagoģijas doktora studiju programmas profesoriem, studiju biedriem un kolēģiem, pētījumā iesaistītajiem eksperimenta dalībniekiem – profesionālā bakalaura studiju programmas *Deju un ritmikas skolotājs* 2008.–2012. studiju gada studentiem par atbalstu un iedvesmošanu, konsultācijām, ierosinājumiem un sadarbību promocijas darba tapšanā.

RIGA TEACHER TRAINING AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT ACADEMY
Faculty of Pedagogy

Sandra Vītola

FORMATION OF INTERPRETATION SKILLS AMONG DANCE
TEACHERS DURING THE COURSE *CLASSICAL DANCE*

Branch (dance) pedagogy

Summary of Ph. D. Dissertation

Riga, 2014

The doctoral thesis has been produced at the Riga Teacher Training and Educational Management Academy (RTTEMA), Faculty of Pedagogy in the time period between 2008 and 2012

European Social Fund “Scholarships for Students of the Riga Teacher Training and Educational Management Academy Doctoral Study Programme *Pedagogy*”
No 2009/0146/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/008

Work structure: doctoral thesis in 2 parts

Thesis supervisor

Professor of Riga Teacher Training and Educational Management Academy
Dr. paed. Rita Spalva

Thesis reviewers:

Professor of Latvian University, *Dr. phil. Vladimirs Kincāns*
Professor of Daugavpils University, *Dr. paed. Jeļena Davidova*
Professor of Riga Teacher Training and Educational Management Academy,
Dr. paed. Anita Petere

Defence of the doctoral thesis will take place:

In open meeting of the Pedagogy Doctoral Council of
Professor of Riga Teacher Training and Educational Management Academy
On the 27th of March, 2014 at 14.00 p.m.
Address: Imantas 7. līnija 1, Auditorium No. 227

The thesis and its abstract are available

In the library of RTTEMA at the address: Imantas 7. līnija 1

RTTEMA Pedagogical board of promotions
Chairperson professor *Dr. biol. D Voita*

RTTEMA, 2014
Sandra Vītola, 2014

General Description of the Doctoral Thesis

The cultural processes that take place in the world are rapidly entering Latvia and have impact on people from diverse fields of art. That determines the need for representatives of art professions to gain comprehensive and qualitative knowledge in the specialty, in order to increase own competitiveness in its broadest sense.

Nowadays the borders of the art of dance have broadened as well, facilitating the creation and development of new dance genres and styles in Latvia, therefore there comes a need to perceive, understand and analyze the information acquired in the everyday life. Competent teachers are required in order to facilitate an understanding of the processes of the art of dance in society today. These teachers need to have high-level professional knowledge, skills and abilities, a well-developed individual style, able to handle the broad flow of information in the art of dance – to understand and to use it, i.e., to interpret it.

Dance pedagogy is a new scientific discipline in Latvia. The professional Bachelor's study programme *Dance and Rhythmic Teacher* was started in 1996 at the Riga Teacher Training and Educational Management Academy (RTTEMA), along with the professional Master's programme *Dance Pedagogy* accredited in 2008 and the first doctoral thesis in dance pedagogy defended in Latvia in 2007 (Rita Spalva *Development of Dance Composition Skills in the Artistic Work of Students*) are considered to be the origins of this discipline. Research in dance pedagogy develops through the Bachelor's and Master's theses of RTTEMA students, scientific publications, discussions, conferences and seminars, and student and lecturer exchange visits. Development of dance pedagogy as a scientific discipline has given an opportunity to analyze, systematize and theoretically justify the required knowledge and skills, which up to this point have been acquired and passed on to the next generations of dance teachers in the form of inheritance of experience.

The study process of future dance teachers at the RTTEMA professional Bachelor's programme *Dance and Rhythmic Teacher* is being realized in a unity between theory and practice. It is ensured by an acquisition of theoretical knowledge (study courses in pedagogy and psychology, dance theory and history, music theory, costume history), as well as practical experience (*Classical Dance, Dance Composition, Latvian Dance, etc.*) that helps to explore dance genres and styles in their diversity, help to understand and to interpret the components that constitute the art of dance. Yet for further development of the study programme it is needed to deepen the theoretical elaborations of separate study courses to improve the practical training.

In dance teacher education the study course *Classical Dance* is considered to be the basis of acquiring the art of dance – a fundamental field of dance that unites in itself a centuries long approbated system of movements with a precisely worked out language of dance. The language of dance, its acquisition and use lies at the basis of the ability to express the message encoded in a work of art, as well as to perceive, understand and use it – thus to interpret it. *Classical Dance* ensures not only an acquisition of the language of dance, but also develops and forms the most important basic skill – interpreting, which is needed for completion of diverse actions of dance teachers – composing, demonstration and assessment of a dance.

The literature available on classical dance offers an introductory analysis of its historical development, an overview of experiences of several dancers and pedagogues, methodological instructions for the acquisition of dance language, yet there are no studies that analyze the process of classical dance acquisition on the whole. Research on the development of interpretation skills in the process of classical dance acquisition broadens the notions of dance cognition processes as such and develops a new approach to the realization of the study course *Classical Dance*.

This question determined the choice and relevance of the topic “**Formation of Interpretation Skills among Dance Teachers during the Course *Classical Dance***”.

Research object: acquisition process of the study course *Classical Dance*.

Research subject: dance interpretation skill.

Research aim: to research the nature of interpretation, based on theoretical analysis and empirical studies to explore the opportunities of interpretation skill formation among future dance teachers within the study course *Classical Dance*.

Research hypothesis: the interpretations skills among dance teachers within the study course *Classical Dance* develops with success, if:

- Integration of theoretical and practical subjects takes place within a reciprocal relationship of subjective-objective experience;
- The study process ensures an individual approach, facilitating the development of an individual style;
- It develops through an interaction of knowledge, personal attitude and sense of action.

Research tasks:

1. To explore the meaning of interpretation in the literature of philosophy, pedagogy, psychology and the art of dance.

2. Based on the scientific literature, to analyze the notion of interpretation in dance, to justify the components that form dance interpretation.
3. To develop criteria and indicators for determining the level of interpretation skills within the study course *Classical Dance*.
4. To develop and to theoretically justify the didactical model of interpretation skill formation within the study course *Classical Dance*; to experimentally verify the effectiveness of interpretation skill development, by approbating this skill within the actual pedagogical process.

The theoretical basis of the study is constituted by:

- the philosophical field **hermeneutics** that justifies interpretation as an understanding and explanation of each text in its broadest sense (H. G. Gadamer (1999, 2002), I. Šuvajevs (2002), M. Kūle, R. Kūlis (1996), A. N. Slavskaya (*Славская*, 2005), N. Vorbortons (2001));
- **the theory of phenomenology** on an object captured in subjectivity; human body as a subject of cognition and simultaneously an object of movement; interpretation of existing apprehensions (E. Husserl (2002), M. Heidegger (*Хайдеггер*, 2008), M. Merleau-Ponty (*Мерло-Понти*, 1999));
- **action theory** that justifies action as a system of processes within a subject-object interaction (A. N. Leontyev (*Леонтьев*, 1975, 1994), L. Vigotskiy (*Выготский*, 1926, 1986), S. Rubinstein (*Рубинштейн*, 2006), A. Špona (2001, 2006), I. Maslo (2006), A. Maslow (*Маслоу*, 2002));
- **cognitive theory** that describes the subjective reflection of the world in the process of knowledge acquisition (I. Žogla (1994, 2001), Z. Čehlova (2002), E. Karpovics (1960, 1970));
- **individual style development theory** (Ā. Karpova (1994), L. Dorfman (*Дорфман*, 1997), A. Slavskaya (*Славская*, 2005), *J. Taylor, C. Taylor*, (1995));
- **dance theories** that ground the *Classical Dance* movement system – the dance language; dance composition; interpretation in dance (G. Chekketti (*Чеккетти*, 2008, 2010), A. Vaganova (*Ваганова*, 1980), N. Bazarova and V. Mey (*Базарова, Мей*, 1964), N. Tarasov (*Тарасов*, 1971), *J. Adshead-Lansdale* (1999), *A. Peterson-Royce* (2002), R. Spalva (2004, 2007, 2010), *P. Hodgens* (1988), *D. Williams* (2000));
- **assessment of the development of dance history** J. G. Noverre (*Новерр*, 1965), K. Blazis (*Блазис*, 2008), L. Blok (*Блок*, 1987), V. Krasovskaya (*Красовская*, 1979,

1999) V. Uralskaya (*Уральская*, 1981), S. Hudekovs (*Худеков*, 2009), J. M. Smith-Autard (2000, 2010)).

Research methods:

1. Theoretical methods:
 - Literature analysis in pedagogy, philosophy and art;
 - Constructing a model.
2. Empirical methods:
 - Pedagogical experiment;
 - Document research;
 - Surveying;
 - Pedagogical observation of the work of students;
 - Discussions;
 - Statistical processing and analysis of quantitative data with Microsoft Office Excel (average, univariate analysis, correlation analysis, ranking, graphic data processing, extrapolation).

Research base:

RTTEMA professional Bachelor's study programme *Dance and Rhythmic Teacher*.

Research stages:

1. Formation of the theoretical grounding of the study: September 2008 – February 2011.

Based on the conceptual unity of theoretical notions and methodological stances, the research topic was refined, a scientific apparatus was formed, and the research process was planned along with certain forms of its realization.

2. Production of a didactical model for the development of interpretation skills: October 2008 – December 2009.

The pedagogically psychological conditions of the dance teacher study process were determined, interpretation skill criteria and indicators were produced, and a task-exercise system for the formation of interpretation skills was developed within the study course *Classical Dance* along with a didactical model.

3. Data acquisition: beginning stage: August – September 2008.

In order to test the theoretical notions in practice, a comparative study was conducted – quantitative, qualitative, short-term and natural. The obtained results were analyzed, a study of the situation was conducted, and the initial level of interpretation skills was determined among the future dance teachers in the study course *Classical Dance*.

In order to determine the development of interpretation skills among the future dance teachers during the study course *Classical Dance* and to test the hypothesis proposed in the thesis, a formative study was realized – quantitative and qualitative, longitudinal and natural, which encompasses 3 study years:

Stage 1: October 2008 – May 2009;

Stage 2: September 2009 – May 2010;

Final stage: September 2010 – May 2011

4. Data analysis, result summary and formatting of the thesis: March 2011 – April 2012.

The obtained data was analyzed by using statistical methods and compared in each particular research stage, a result assessment was conducted. Credibility and validity of results was determined by the choice of corresponding research methods: by using the quantitative and qualitative research method, a numerical processing and analysis of the acquired information was ensured, which provided a chance for a more precise description of the obtained regularities.

Research novelty, theoretical meaning of the study.

1. A justified interpretation skill in dance and contents of its structural components.
2. Revealed pedagogically psychological conditions of interpretation skill formation.
3. Developed interpretation skill criteria and indicators within the study course *Classical Dance*.
4. A developed didactical model of interpretation skill formation for dance teachers within the study course *Classical Dance* and its effectiveness tested through an experiment.

The practical meaning of the study.

1. The conclusions formulated through the study have been introduced into the study course *Classical Dance* of the professional Bachelor's study programme *Dance and Rhythmic Teacher* at RTTEMA.
2. The conclusions formulated through the study have been introduced into the study course *Innovation in Dance Pedagogy* of the professional Master's study programme *Dance Pedagogy*.
3. Interpretation skill criteria and indicators of the study course *Classical Dance* have been introduced into further education of dance teachers.
4. A developed task and exercise system for the development of interpretation skills in the study course *Classical Dance* is being realized within the actual study process and further education of dance group leaders and pedagogues.

The thesis is structured into an introduction, two parts, a conclusion, a literature list and attachments. The text is composed of 177 pages, the literature list has 144 titles of publications and sources, there are 10 attachments (a total of 37 pages).

Theses proposed for the defence

1. The dance cognition process is explained as a development of an understanding between the holistic and the individual, which is characterized by a subject's actions in practice, revealing the mutual relationship between interpretation skill components formed by knowledge and skills in dance language, an individual style and understanding of dance genres and styles.
2. Formation of interpretation skills within the study course *Classical Dance* is realized through cyclical activity, which is theoretically justified by the concept of a hermeneutic circle, revealed by a developed didactical model, showing regularities between its structural components.
3. Formation of dance teacher interpretation skills within the study course *Classical Dance* is ensured by a purposefully organized dance language acquisition process, which facilitates the formation of student interpretation skills by transferring from the reproductive to the interpretation level.

Contents of the Thesis

The introduction justifies the choice of the thesis topic and its significance for contemporary dance pedagogy. A research object and subject is determined, an aim is proposed and the issue, for the study of which a hypothesis and research tasks are proposed, is described. Research stages are outlined, a theoretical grounding of the research is provided, and the research base and data collection methods are given, along with information on research novelty, practical significance and the research work approbation.

Part 1 “Historical and Theoretical Understanding of the Nature of Interpretation”, Chapter 1.1 “The Nature of Interpretation” describes the term interpretation by relying on phenomenological theory as it evokes the rational understanding of the world in its subjective and objective unity. It ascertains that for subjectively grasped meaningful phenomena, any kind of constituency of new objectivity is significant in learning. The discovery of the surrounding world, however, takes place through the subjective will, in its active capacity. In the formation of subject's experience, the objectivity is constituted in the capacity of

perception to characterize and convey the essence of the contents according to causality that belongs to the expression of this content. This way the individual's mundane activity, when an unexpected meeting with the unusual and the novel requires from the subject a capacity to perceive and understand, it, in turn, gives room for interpretation, a new way of seeing an object, characterized by a united process of exploration.

Analyzing the work of Husserl, Heidegger and Merleau-Ponty, the thesis concludes that a movement as a phenomenon has a dual meaning: 1) movement as a language of body is a phenomenon of personality; 2) movement as a language of dance is a phenomenon of objectivity (Husserl, 2002). The body, however, is ascribed two functions – it is a subject of exploration of the world and, simultaneously, an object of movement (Мерло-Понти, 1999). A human as a corporeal being unites the subject and the object.

The dance differs from other forms of arts by the plastic of the human body, which, incidentally, is the language of this form of art. Therefore, in dance, where the meaning of the language of the work of art provides understanding via mediation, the meaning is grafted unto signifier, for whom it is important to perceive, understand and interpret the language used to explain the work of art.

Based on theories of hermeneutics – a teaching on the understanding and clarification of texts – the term interpretation is analyzed as an explanation of what has been said by the other. This confirms that the work of art should be approached according to the hermeneutic principle: the whole understood as the totality of the separate, while the separate as a part of the whole, where there is a circle-like unity at work in both cases. The hermeneutical circle becomes the precondition for the understanding. It results in inclusion of subject's judgment, thoughts and ideas, forming an individual's interpretation – an explanation of the meaning of the work of art, that conveys understanding of the work of art and the appreciation of the performance, as “interpretation relates not to the thought, but to meaning of the hidden and the yet-to-be-revealed (Gadamer 1999: 137)

The summary of the chapter conveys the essence of the term interpretation: it is the nature and meaning of certain objects that has been found and discovered by the subject in the process of inquiry, which, subsequently, is presented in a different light. The process of inquiry is intentional and closely related to person's work in practice, as established by phenomenological explanation, which analyzes the link between the relation of the world with that of subject's action, underlining the unity between the subjectivity and objectivity, linking “the subject to the object”. The understanding of ‘interpretation’, in turn, is seen through hermeneutical circle approach: from the whole to the particular and back to the whole. The

inner and outer dialectic is located within the process of inquiry, where understanding is formed between the whole and the particular.

Part 1 of Chapter 1.2. “The Historically–Theoretical Foundation of Interpretation in Dance”. This chapter looks at the development and formation of dance in its historical context. By looking at the origins of dance, the chapter describes the complex way of evolution of dance in the culture of ancient civilizations, its formation via folk dance and its way through the medieval and the renaissance periods. It concludes that the gradual evolution of dance into the courtly dance is a prerequisite for the formation of the modern ballet, which was facilitated by growth of such fundamental dance traditions as the classical dance.

As a result of historically-theoretical analysis, the chapter concludes that the dance is a peculiar form of communication that takes place by means of signs (Лютман, 2009). It is a form of information, where the language of dance can be seen and perceived as a text (Adshead-Lansdale, 1999). By summarizing the findings from the doctoral thesis, the author frames a definition of the language of dance: the language of dance is a body of signs organized according to certain rules that exist in time and space, and is the determinant component in the development, understanding and interpreting of the text of dance. The text in dance is conveyed by means of performance, where the performer interprets or translates the text of the author by means of language of the dance. A capacity to command the language of dance – to convey the message through one’s individuality – is the main pre-condition for the existence of the interpretation of the dance. A conclusion is drawn, that main components of the interpretation of dance are the language of dance, a subjectively unique style as well as the conditions created by the genre and the style of dance.

By analyzing the language of dance as a whole, it is established that its acquisition is advanced by understanding of the text and inscription of the language of dance. A systematic analysis of the development of the art of dance is possible thanks to notation – the inscriptive form of the dance. It enables to trace the historical development and interpretation of the language of dance.

Analyzing the work of interpretation in dance, it is established that dance as a work of art may change substantially depending on the context, as it encapsulates three forms of action (the making, the performance and evaluation of dance) and determines the content of the interpretative skill. Interpretation within dance is closely related to one’s personal view of the world (as it is found in one’s personal style), which becomes evident when knowledge and understanding of the language of dance is employed to come forward with a new interpretation of dance.

Chapter 1.3. “Pedagogically Psychological Conditions of Formation of the Interpretative Skills in the Study Process of Dance Teachers” analyzes conditions of formation of the interpretative skills among dance teachers by using the following findings of the action theory: A. Leontyev (*Леонтьев*, 1994, 1975), L. Vigotsky (*Выготский*, 2001, 1968, 1926), S. Rubinstein (*Рубинштейн*, 2006), A. Spona (2001, 2006), I. Maslo (2006), I. Zogla (1994), Z. Cehlova (2002), E. Karpovitz (1960, 1970)).

Based on the findings from the action theory concerning the objective and spiritual unity of the learning process, as they are seen from subjective and objective vantage point, the structure of dance cognition is established (see Figure 1). This structure unites a set of actions, which are dependent on the goals, dispositions, needs and the former experiences of the each student.

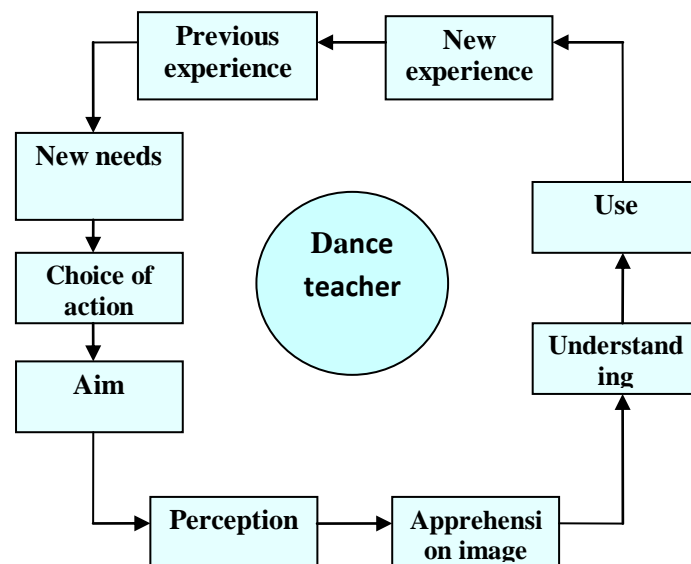

Figure 1. The Process of Dance Cognition

A student’s apprehension of the goal of the action determines the practical significance of the process of inquiry, whereby acquiring the object of inquiry as well as the knowledge and the understanding of the degree of their usefulness. Knowledge that is acquired in such manner is characterized by an adequate reflection of reality, which forms a set of information where knowledge is directly relevant to the field of its application. As a result, a student acquires necessary skills and abilities – a capacity to act, based on the knowledge of the dance and the language of dance, in order to meet the set goals in a specific context. In the process of inquiry, as students start to form the understanding of the language of dance, they acquire not only knowledge, but also an assurance of their skills and capacities to perform any kind of task or exercise within dance as such. Combined with development of individual style and a

search for a creative attitude, these skills are altogether used in the interpretation of the work of art.

The chapter concludes that at the heart of becoming a dance teacher there lays a unification of theory and practice, inheritance of knowledge and acquisition of new experiences. The formation of interpretative skills among dance teachers takes place during the study process, in reciprocity between the student and the pedagogue and in the unity of pedagogical and artistic activity. This is an integrative approach, whereby student's understanding of dance apprehension as a holistic process is formed in reciprocity between rational and emotional constituents. Formation of interpretative skills of dance is enhanced by each student's personal involvement, an active participation in the study process, which, in turn advances understanding, the search of the meaning of work and development of individual attitude and self-expression.

Part 1 of Chapter 1.4. "Formation of the Didactic Model of Interpretative Skills in the Course Classical Dance". This chapter analyzes facts and findings from scientific research in the history of dance, theory and notation and grounds that the classical dance is a form of art with a developed and precisely attuned system of movement or the language of dance. During the study process of the nascent dance teachers the course Classical Dance comes to be one of the most important ones and serves to broaden the knowledge, skill and capacity to master the language of dance.

Analyzing the contents of study course Classical Dance, the chapter describes the mandatory exercises of basic movements in the language of dance, such as exercises by the bar as well as sets to explore the vocabulary of the classical dance. In the process of dance inquiry the language of classical dance is acquired and trained during the dance lessons by means of carefully constituted tasks and exercises, the intention of which is to master the theory of the language of dance. These are grouped according to the importance of the planned outcome, all the while theoretical knowledge is supplemented by practically learned skills and abilities gained through doing exercises.

The chapter argues that application of systematic exercise, the scope and the gained results are, altogether, factors that display the intensity of development of subject's knowledge, skills and abilities, as well as improvement of their quality, ensuring the apprehension of the language of dance that is necessary for the interpretation of dance. All of the knowledge, skills and abilities acquired during the course Classical Dance are mastered in a gradual manner and over an extended period of time, which ensures the apprehension of the language of the classical dance in its fullness (See Figure 2).

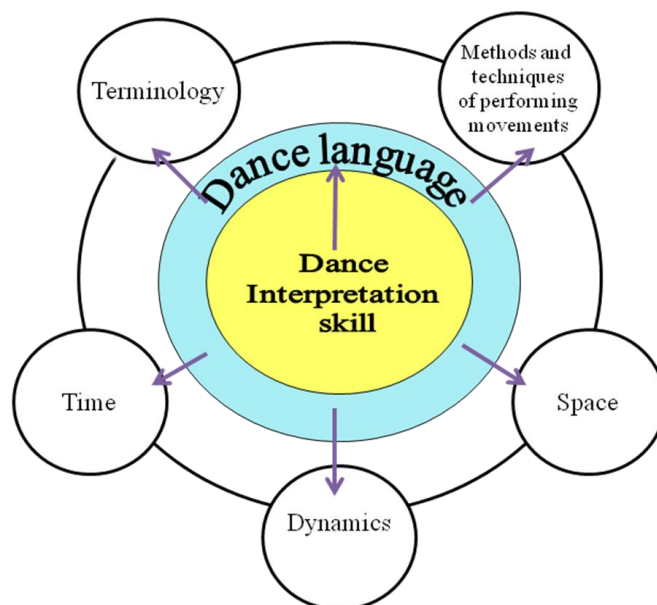

Figure 2. Structural Components of the Classical Dance Language

Interpretation skill criteria and indicators were developed, based on the analysis of the structural components of dance language (see Table 1).

Table 1. Dance Interpretation Skill Criteria and Indicators

Interpretation skill criteria	Indicators
Dance terminology	Knowledge of movement terms Use of terminology
Sense of space	Coordination and a feeling of balance Understanding of movement direction and level
Sense of time	Understanding of tempo Linking movements within a phrasing
Dynamics of movement	Understanding of movement intensity

The chapter establishes that any movement performed in dance –which means a manifestation in the language of dance – requires an emphasis on not only one criteria of interpretative skills, but also the whole range of continuity. However, conditions for interpretation are influenced not only by some of the criteria, but also their characteristic indices.

In order to insure that movement in the apprehension of language would flow from a reproductive mode into a creative one, the study process employs a variety of teaching

methods, enhancing the intensity of inquiry and level of creativity among students and bettering the apprehension of knowledge, skills and abilities. Based on the former experience of students and using a wide range of teaching methods, the course of study broadens and secures apprehension of knowledge and improvement of skills within language of dance. It also sharpens up the ability to analyze and evaluate one's process of creative inquiry. By stimulating students to search for their own individual style, to use theoretical knowledge in practice, a new subjective experience is acquired, which advances formation of apprehension of the language of dance among the future dance teachers during the course *Classical Dance*. Based on the achieved analysis of the formation of the interpretative skill in the work of S. Rubinstein (Рубинштейн, 2006), Z. Čehlova (Čehlova, 2002), Z. Smith-Autard (Smith-Autard, 2000), I. Jurgena (Jurgena, 2010), P. Hodgens (Hodgens, 1988), R. Kraus, S. C. Hilsendager, B. Dixon Gottschild (Kraus, Hilsendager, Dixon Gottschild, 1997), G. Adshead-Lansdale (Adshead-Lansdale, 1999), L. Blok (Блок, 1987), V. Krasovskaya (Красовская, 1979), S. L. Foster (Foster, 1986) the chapter develops the didactic model of the interpretative skill formation in the study course *Classical Dance* (see Figure 3).

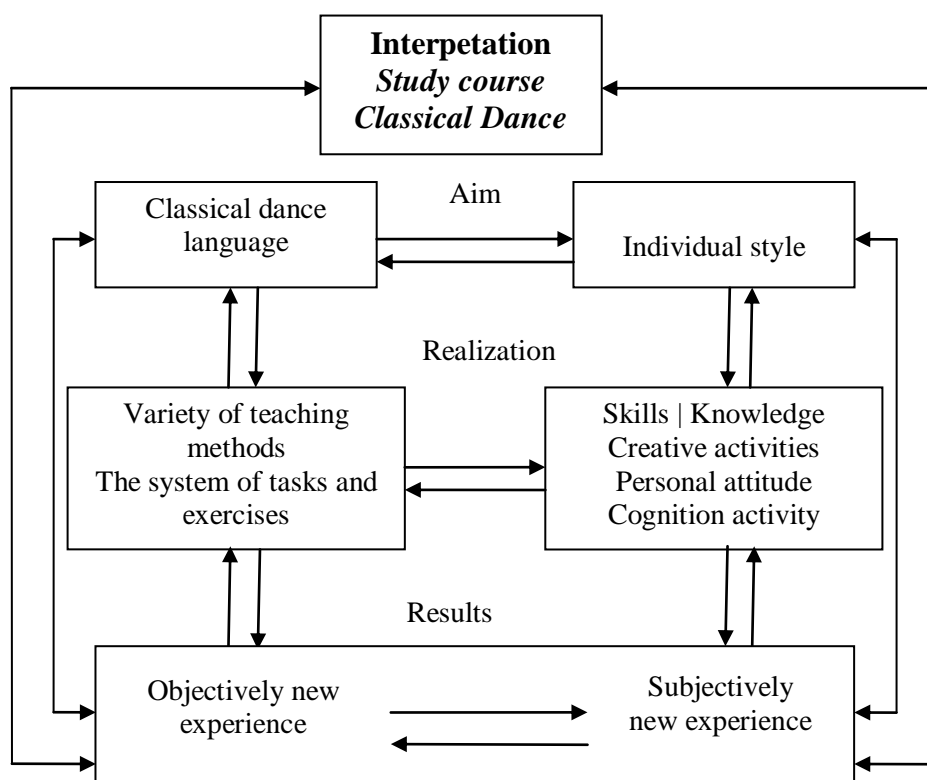

Figure 3. Didactical Model of Interpretation Skill Formation in the Study Course *Classical Dance*

The model shows a system of connections between the goal, realization and results in the interpretative skill formation among dance teachers in the process of the study course *Classical Dance*. The skill of interpretation of dance is a complex one and its formation takes place by means of an active process of dance cognition. The conception of cycle explains the process of cognition as a spiral-like movement to a system of a higher level, which includes the choice of a goal for the next cycle of action, suitable methods to meet these goals and the attainment of certain goals, which form the ground for the beginning of a new cycle of action and, subsequently, a move into a higher level again. In the process of dance cognition these levels of development are characterized by a balance between acquisition of skills, abilities and knowledge and their use as well as the evaluation of this new experience. Objectively and subjectively new experience provides understanding of the language of the classical dance. As a result the student gains confidence in his/her knowledge as well as courage to express movement in an individual style, which, in turn, ascertains his/her interpretative skill (to explain, translate and to convey the meaning expressed in the work of the art by language that is steeped into one's subjective understanding). This is the ground for a professional work of a dance teacher.

Part 2 “The Approbation of the Didactic Model of Interpretation of the Classical Dance at the Riga Teacher Training Education Academy (RTTEMA), Chapter 2.1. “The Evaluation of the Study Course Classical Dance in Latvian Dance Education”. Based on document analysis of Latvian Higher Education Institutions (HEI), this chapter covers the course offerings for acquiring a degree from a professional higher education in the art of dance. Based on the analysis of the study programmes, the chapter concludes that currently the profession of dance teacher is taught and offered only at one institution – RTTEMA.

The RTTEMA study programme “*Dance and Rhythmic Teacher*” was established in 1996 in order to prepare dance teachers for work at schools as well as the field of vocational education. The title of the program connotes the essence of its contents – the study process ensures acquisition of knowledge in all theoretical study courses necessary for the apprehension of this profession. It encourages learning skills, gaining knowledge and attaining new abilities all the while putting them into a practice. It also accentuates the unity of theoretical and practical study process in performing the future pedagogical work. In analyzing the study program, the chapter concludes, it covers the main study courses, providing the foundational knowledge in pedagogy, while the formation of knowledge and skills steeped into the art of dance are based on the study course *Classical dance*, which

ensures the apprehension of the language of dance and stimulates the understanding of its usage.

Chapter 2.2. “Testing the Didactic Model of Interpretation in the Experimental Group of Nascent Dance Teachers”, sub-chapter “The Initial Evaluation of the Interpretative Skills among the Future Dance Teachers in the Study Course Classical Dance”. This chapter analyzes the course of the empirical research during which the pedagogical experiment was put forth in two parts:

- 1) A conclusive experiment – quantitative and qualitative at once, short term based and naturally flowing;
- 2) A constitutive experiment – quantitative and qualitative at once, longitudinal, naturally flowing (Albrechte, 1998; Lasmanis, 1999; Geske, Grinfelds, 2001).

The goal of the conclusive experiment – to determine participants’ early stages and levels of interpretative skills in the study course *Classical dance* according to previously set criteria.

The tasks of the conclusive experiment:

- 1) To study the basics of the research;
- 2) To form an experimental group;
- 3) To select the research tools;
- 4) At the start of the experiment to study participants’ experience in the dance of art as well as their skills of the language of classical dance;
- 5) To test the level of interpretative skills formation among the participants of the experiment.

For the implementation of the conclusive experiment the following qualitative and quantitative research methods have been selected:

- 1) Document analysis (analysis of the study program *Dance and Rhythmic Teacher*);
- 2) Pedagogical observation;
- 3) Surveys in order to find the participants experience in the art of dance and their knowledge of language of classical dance;
- 4) Conversation to determine participants understanding of the necessity of language of classical dance and its validity in the professional work of a dance teacher;
- 5) Analysis of student work;
- 6) Statistical data analysis to determine student early stages and levels of dance interpretative skills.

RTTEMA has become the case study in the empirical research because it is the only HEI in Latvia that prepares dance teachers. At the beginning of the research the experimental group included 15 full-time first year students (having started in September 2008) from the professional Bachelor's study programme *Dance and Rhythmic Teacher*. This has given an opportunity to follow the interpretative skill formation in the study course *Classical Dance* in its entirety.

In order to evaluate interpretative skill formation in its early stage the experimental group had a complex list of tasks and exercises prepared for it. The compliance of the list to a conventional sign system and non-verbal sign system of language of dance was ensured by means of determined structural components according to elaborated criteria and measurements. A complex implementation of tasks (in dance terminology -movement terms) and exercises (in language of dance –movement dynamics, perception of time and sense of spatiality) as well as the summary and analysis of the results enables to determine the early stage of student interpretative skill formation in the study course *Classical Dance*. Based on the data drawn from the conclusive experiment conducted at the early stage of the empirical research (August –September 2008), it can be concluded that students have a varying degree of knowledge of language of dance and terminology of dance, which, in turn defines the uneven degree of early stage interpretative skills in the *Classical Dance*.

The sub-chapter 2.2.2. of Chapter 2.2. “Results and Findings of the Course and Outcome of the Research - Interpretative Skill Formation among Future Dance Teachers”. This chapter explores interpretative skill formation and apprehension among nascent dance teachers in the course *Classical Dance*, tests the hypothesis put forward in the doctoral thesis and evaluates the results of the constitutive experiment run during the course of the research.

The goal of the experiment: to encourage interpretative skill formation in the study course *Classical Dance*, by approbation of the model in actually existing pedagogical process. The tasks of the constitutive experiment:

- 1) By using a diverse range of teaching methods, to form a system of tasks and exercises according to contents of structural components of language of dance as well as the principles of didactic model;
- 2) To research the link between the interpretation of dance and functioning of the model in the independent work of students in the study course *Classical Dance*.

The research methods selected for the running of the experiment:

- 1) A survey and a written task to evaluate the knowledge of the terminology of the language of classical dance among the participants of the experiment;
- 2) A pedagogical observation –a direct observation of participants during their studies
- 3) Analysis of the independent work of the participants;
- 4) Analysis of the exercises demonstrated by the students;
- 5) An observation of participants of the experiment– the analysis of the exercises and their evaluation;
- 6) Statistical data analysis in order to determine the level of the interpretive skill.

The constitutive experiment was formed in 3 parts:

Part 1: October 2008–May 2009;

Part 2: September 2009–May 2010;

Concluding part: September 2010 – May 2011.

Every part corresponds to one study year or two semesters, which matches 6 credit points (CP) and 96 contact hours.

According to the stages 1, 2 and the concluding stage, there is a system of tasks and exercises developed, so that each student's knowledge and skill in the language of dance would progress and reach a possibly higher level of expertise when compared to the initial stage. Each stage is characterized by a complex set of tasks and exercises with a certain goal determined by the language of dance apprehension process. Judging from this result, it is possible to detect and evaluate each student's level of interpretative skill formation. At the end of every stage, the data are gathered and analyzed for both, tasks performed separately and specifically (knowledge in the terminology of dance) as well as for exercises (skills and abilities in the language of dance).

The complex of tasks and exercises at the 1st stage of the experiment is created in a way that during each lesson students, whilst acquiring the language of dance, would gain not only knowledge and skills that enable them to repeat and imitate the examples set by the teacher, but also to enhance perception and understanding among them, so that they can compose their own text of dance and create combinations of movement. It is their own succession and demonstration of movement that stimulates the search of one's individual style, personal approach in the expression of movement, altogether advancing the formation of interpretative skills.

The level of interpretation skills reached during the 1st stage was tested with appropriate tasks and exercises.

- 1) The student completes a written task by which the student's knowledge in classical dance terminology of the 8 basic movements and the accompanied additional movements is tested along with his or her ability to methodologically explain the technical completion of movements.

The obtained results on the completed tasks allow determine the level of knowledge in dance terminology.

- 2) By using the acquired knowledge, skills and abilities in classical dance language, the student develops a set of combinations with one of the acquired basic movements at the bar *en face*. By doing so the student looks for a creative approach to the arrangement of movements and by completing these movements in an own individual style, which justifies the formation of his or her dance interpretation skills.

The acquired results on an independently completed exercise allow determining the level of skills in dance language.

By analyzing the data obtained at the end of the 1st stage of the experiment and by comparing them to the overall experiment results, it was concluded that at this stage students still experienced difficulty applying the dance language, which can be justified by the necessity to simultaneously demonstrate a technical mastery of the movement along with the composition of the movement, and to pay attention to expressing an individual style within these movements. It was concluded that lack of mastery within technical performance of movements influences the student ability to express an own individual style in the application of dance language.

The set of exercises and tasks of the 2nd stage of the experiment contains vast changes in the acquisition of the general movements at the bar. The performance does not emphasize a state *en face*, but rather pays extra attention to the movement direction (French – *épaulement croisée, épaulement effacé, écarté*) and posture (French – *arabesque*) at the bar. As students prepare for pedagogical activity, it is important for them to understand the meaning of dance language terms in the technical completion of movements and to be able to make verbal use of them. Therefore one of the most important tasks at this stage of dance language acquisition is a demonstration of own combinations accompanied by use of precise terms for these movements.

The level of interpretation skills attained during the 2nd stage is tested with two independently completed tasks.

- 1) The student completes a written task by which the student's knowledge in classical dance terminology is tested along with his or her ability to methodologically explain the technical completion of movements.

At the end of the stage a level of knowledge in dance terminology was determined a comparison was made with the data of the 1st stage. It was concluded that the overall level of student knowledge in dance terminology had risen.

- 2) By applying the obtained knowledge, skills and abilities each student creates combinations with one of the basic movements both at the bar and in the middle of the dance floor in directions (French – *épaulement croisée*; *épaulement effacé*, *écarté*) and postures (French – *arabesque*), by using a creative approach in the ranging of movements and by completing it in an own individual style.

An analysis of the data gathered within the 2nd stage of the experiment and comparison of this data to the results of the 1st stage reveals that all students have shown improvement, by acquiring knowledge, skills and abilities in dance language, thus facilitating the formation of interpretation skills, which gives broader opportunities to apply these within the chosen profession. In this stage of the experiment it has been observed that one of the most significant tasks within dance language acquisition – to reveal the individuality of each participant – starts to realize itself, as students, by improving their technical performance, search and develop an own individual style in the making of movement combinations and in their demonstrations. The students' wish to create an own dance text within the dance message testifies of a formation of their interpretation skills.

The 3rd is the final stage of the experiment in classical dance language acquisition. The exercise and task system developed for this stage is set in a way to improve knowledge in dance language terminology, acquisition of basic movements and perfection of technical performance at the bar or in the middle of the dance floor – both *en face*, and directions (French – *épaulement croisée*, *épaulement effacé*, *écarté*) and postures (French – *arabesque*), gradually adding more complex additional movements and more diverse *pirouettes* (spinning on one foot).

At the final stage it is important for students to know how to develop and demonstrate sets of movements at the bar or in the middle of the dance hall, which is an integral part of a dance lesson and is something a dance teacher should be able to conduct within any dance group. Yet it is equally important to produce a small variation by applying the acquired classical dance language, which is a direct confirmation of the obtained interpretation skill. At the final stage of the experiment extra attention should be paid to the improvement of student

skills and abilities within the technical performance of the dance language, within which students should dare to make most use of their individual style.

The level of interpretation skill achieved at the final stage is tested with the help of two independently completed tasks.

- 1) The student completes a written task by which the student's knowledge in classical dance terminology is tested along with his or her ability to methodologically explain the technical completion of movements.
- 2) By applying the gained knowledge, skills and abilities, the student develops variation within the classical dance language, applying a creative approach, expressing an individual style within performance and thus acknowledging his or her interpretation skill.

An assessment of the data obtained at the end of the final experiment stage and their comparison to the results of the second stage showed that 93% of experiment group participants have complimented their knowledge, skills and abilities in *Classical Dance*, and thus facilitated the development of interpretation skills. In this stage of the experiment it was observed that one of the most significant factors in dance language acquisition – to express own individuality – has been implemented. This is due to the students improving their technical performance and gaining more confidence in their skills, which is testified by their ability to act and this simultaneously is reflected in the choice of a dance text and within an individual style of expression during the performance.

The total of data obtained throughout all stages of the pedagogical experiment allows concluding that the formation of the interpretation skill during the course *Classical Dance* has been successful.

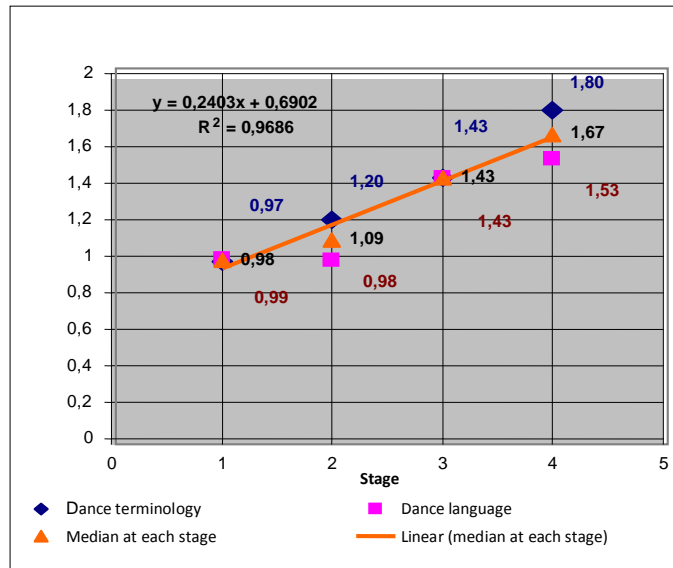

Figure 4. Formation of Interpretation Skills during the Study Course *Classical Dance*

The diagramme graphically reflects assessment values in dance terminology and dance language (see Figure 4), which confirm growth of interpretation skills among students in the process of acquiring *Classical Dance*.

By aprobatng the didactical model of interpretation skill development within the RTTEMA study programme *Dance and Rhythmic Teacher*, it was empirically proven that in the course of six study semesters of acquiring the study course *Classical Dance* at a volume of 18 CP, student indetepretation skills developed from a lower level expert at the beginning up to an average level and coming closer to a highest level expert at the end. It proves the effectiveness of this model and shows a connection between the acquisition of a classical dance language and an individual comprehension of each individual student, which is reflected in a student's individual style in the use of the dance language. The model shows connectins between the choice of learning methods and the cognitive activity of each student. Diversity of methods and an individua approach to dance language acquisition facilitates creativity in the acquisition of knowledge and skills. By acquiring the dance lanugage, each student gains both objective knowledge during the study course *Classical Dance*, and a subjective experience in the form of knowledge and skills that fits his or her individuality. This notion justifies the theoretically proposed assumption that interpretation is a subjectively-objective process, during which a search for the meaning of action takes place.

Summary of the study: an innovative study is conducted as part of the thesis, which analyzes the essence of interpretation and its meaning within the process of acquiring *Classical Dance*.

The research results conclude:

- 1) Interpretation is a meaning and essence of objects found and discovered as a result of a subject's cognition process, which is then presented in a new interpretation.
- 2) Knowledge and skills in dance language, an individual style, comprehension of dance genres and styles are the components that constitute the development of dance interpretation; and interpretation in dance is the creative activity of a subject, which is primarily influenced by knowledge and skills to apply the dance language in the individual expressions of a subject by comprehending the dance genre and style.
- 3) Structural components of the dance language – terminology, the total of methods and techniques for performing movements, time, space and dynamic – characterize the interpretation skill, the development of which among dance teachers is ensured by the acquisition of classical dance language.
- 4) The formation of interpretation skills among dance teachers in the study course *Classical Dance* is described and justified by a didactical model, which includes the cycle completion, facilitating the transformation from the reproductive level to the level of interpretation. It then is ensured by a realized set of tasks and exercises corresponding to each stage of dance language acquisition, taking into account the pedagogically-psychological conditions: teaching and learning, cooperation and communication realized in an equal rights dialogue between a pedagogue and a student.
- 5) Formation of interpretation skills within the study course *Classical Dance* is encouraged by the developed didactical model that is tested in practice. It reveals the system of regularities between the goal, its realization and results. The acquisition of theoretical knowledge in classical dance language within this model and an understanding of its structural components ensures accumulation of new objective-subjective experience, stimulating the development of students' individual style in a creative dance language expression, which serves as evidence for the interpretation skill.

Approbation of Research Results

Research results are reflected in scientific publications available in data bases mentioned below and Library of Congress (Washington, D.C) with the Science Citation Index (6):

1. Vītola, S., Spalva, R. (2008) Development of Professional Competencies within the Further Education of Dance Teachers. *Signum Temporis*. Journal of Research in Pedagogy and Psychology, Volume 1, Number 1, March, 2008. Riga: RTTEMA, 47–53 p. ISSN 1691-4929.
Available in the database: *Versita*.
2. Vītola, S., Bāliņa, G. (2009) Feldenkraisa metode pašizpausmes veicināšanai deju skolotāju izglītībā. [Feldenkreis Method as Facilitator of Self-Expression in Dance Teacher Education] *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA* [SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION]. International scientific conference materials, February 27-28, 2009. Rezekne: RA, 33–40 p. ISBN 978-9984-44-018-7.
Available in the database: *Thomson Reuters ISI Web of Knowledge, ISI Proceedings Database*.
3. Vītola, S., Bāliņa, G. (2010) Profesionālo vērtību veidošanās deju skolotāju studiju procesā. [Formation of Professional Values in the Study Process of Dance Teachers] *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA*. [SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION]. International scientific conference materials, February 19-20, 2010. Rezekne: RA, 32–40 p. ISBN 978-9984-44-034-7, ISSN 1691-5887.
Available in the database: *Thomson Reuters ISI Web of Knowledge, ISI Proceedings Database*.
4. Vītola, S. (2010) Horeogrāfijas interpretācijas prasmju veidošanās pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi. [Psychological Preconditions of Choreographic Interpretation Skill Formation] RTTEMA 5th International Scientific Conference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā* [Theory for Practice in the Education of Contemporary Society]. International peer-review compilation of scientific articles. Riga:RTTEMA, 378–382 p. ISBN 978-9934-8060-5-6.
Available in the database: *The Library of Congress*.
5. Vītola, S. (2013) Dejas interpretācijas noteicošie komponenti deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanai [Determining Components of Dance Interpretation for Encouraging Dance Teacher Interpretation Skills]. *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA* [SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION].

International scientific conference materials, May 24–25, 2013. Rezekne: RA, 528–538 p. ISSN 1691-5887.

Available in the database: *Thomson Reuters ISI Web of Knowledge, ISI Proceedings Database.*

6. Vitola, S. (2013) The acquisition of the Language of dance in the Classical dance study course for development of student–dance teachers' interpretation skills. *Problems in music pedagogy*, Volume 12(2), 2013. Daugavpils: Daugavpils University, 123–139 p. ISSN 1691-2721.

Available in the database: *EBSCO.*

Original articles published in international anonymous peer-review scientific editions (9):

1. Vītola, S., Spalva, R. (2008) Racionālā un emocionālā integrācija deju nodarbībās augstskolā [Rational and Emotional Integration in Dance Lessons at a Higher Educational Institution]. *Radoša personība, [Creative Personality] VI*. International peer-reviewed compilation of scientific articles. Riga: "JUMI", 256 –264 p. ISBN 978-9984-9965-1-6.
2. Vītola, S., Bāliņa, G. (2009) Interpretācija un individuālā stila veidošanās Klasiskās dejas stundās. [Interpretation and Formation of an Individual Style in Classical Dance Lessons] *RTTEMA Jauno zinātnieku konference [Young Scientist Conference]*. Compilation of articles. Riga: RTTEMA, 225–233 p. ISBN 978-9934-8060-2-5.
3. Vītola, S., Spalva, R. (2009) Interpretācijas problēmas deju skolotāju izglītībā. [Interpretation Issues in Dance Teacher Education] *Radoša personība, [Creative Personality] VII*. International peer-reviewed compilation of scientific articles. Riga: „JUMI”, 137–144 p. ISBN 978-9984-39-913-3.
4. Vītola, S. (2010) Kreativitāte individuālā stila veicināšanai dejas interpretācijā. [Creativity as a Facilitator of Individual Style in Dance Interpretation] *Radoša personība, [Creative Personality] VIII*. International peer-reviewed compilation of scientific articles. Riga: „JUMI”, 294–302 p. ISSN 1407-6276.
5. Vitola, S. (2010) Competences of a Dance Group Leader. 26th World Congress on Dance Research *Rapprochement of Cultures*. Riga: RTTEMA, 78–84 p. ISBN 978-9934-8060-7-0.
6. Vītola, S. (2011) Telpas izpratnes veidošanās Klasiskās dejas nodarbībās augstskolā. [Formation of a Notion of Space during Classical Dance Lessons at a University].

Radoša personība [Creative Personality], IX International peer-review compilation of scientific articles. Riga: „JUMI”, 160–169 p. ISBN 978-9934-8215-2-3.

7. Vītola, S. (2011) Laika izpratnes veidošanās topošajiem deju skolotājiem studiju kursa Klasiskā dejas apguves procesā [Formation of a Sense of Time of Future Dance Teachers in the Course of the Study Course Classical Dance]. RTTEMA 6th International Scientific Conference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā [Theory for Practice in the Education of Contemporary Society]*. International peer-review compilation of scientific articles. Riga: RTTEMA, 373–378 p. ISBN 978-9934-8215-9-2.
8. Vītola, S., Danosa, D. (2013) 4–5 gadīgu bērnu psihiskās attīstības veicināšana deju nodarbībās kustības un mūzikas integrācijā [Facilitating the mental development of children aged 4–5 during dance lessons through an integration of movement and music]. RTTEMA scientific articles *Dance pedagogy*, Volume 1, 2013. Riga: RTTEMA, 9–23 p. ISSN 2255-7768.
9. Vitola, S. (2013) Conditions for acquiring language of Classical Dance to enable Interpretation Skills of Dance Teacher. *Dance education tendencies and perspectives*, International Scientific Methodical Conference proceedings, Volume 1, Number 2, 2013. Riga: RTTEMA, Lithuanian University of Educational Sciences, 70–76 p. ISSN 2255-7768.

Research results presented in scientific conferences (15):

1. RTTEMA 4th International Scientific Conference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā [Theory for Practice in the Education of Contemporary Society]*. Report: „Profesionālo kompetenču pilnveide deju skolotāju tālākizglītībā” [„Improvement of Professional Competences in Further Education of Dance Teachers”]. RTTEMA, Riga, 13.–15.03.2008.
2. RTTEMA XIII International Creativity Conference *Kreatoloģija kā kreativitātes kompleksā izpēte [Creatology as a Complex Study of Creativity]*. Report: „Interpretācijas problēmas deju skolotāju izglītībā” [„Interpretation Issues in Dance Teacher Education”]. RTTEMA, Riga, 07.–08.11.2008.
3. *RPIVA IV Jauno zinātnieku konference [RTTEMA IV Young Scientist Conference]*. Report: „Interpretācija un individuālā stila veidošanās Klasiskās dejas stundās” [„Interpretation and Formation of an Individual Style during Classical Dance Lessons”]. RTTEMA, Riga, 04.12.2008.

4. International Scientific Conference *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA* [*SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION*]. Report: „Feldenkraisa metode pašizpaušmes veicināšanai deju skolotāju izglītībā” [„Feldenkrais Method as a Facilitator of Self-Expression in Dance Teacher Education”]. Rezekne HEI, Rezekne 27.–28.02.2009.
5. XII International Scientific Conference *Sabiedrība un kultūra: Citādība un mazākuma intereses* [*Society and Culture: Diversity and Minority Interests*]. Report: „Interpretācijas problēmas un to risinājums dejā [„Interpretation Issues and their Solution in Dance”]. University of Liepaja, Liepaja, 23.–24.04.2009.
6. RPIVA XIV International Creativity Conference *Kreativitāte individualitātes dzīves gaitā* [*Creativity in the Course of an Individualistic Life*]. Report: „Kreativitāte individuālā stila veicināšanai dejas interpretācijā” [„Creativity as a Facilitator of an individual Style in Dance Interpretation”]. RTTEMA, Rīga, 06.–07.11.2009.
7. RTTEMA 5th International Scientific Conference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā* [*Theory for Practice in the Education of Contemporary Society*]. Report: „Horeogrāfijas interpretācijas prasmju veidošanās pedagogiski psiholoģiskie nosacījumi” [„Pedagogically Psychological Conditions of the Formation of Choreography Interpretation Skills]. RTTEMA, Rīga, 25.–27.03.2010.
8. International Scientific Conference *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA* [*SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION*]. Report: „Profesionālo vērtību veidošanās deju skolotāju studiju procesā” [„Formation of Professional Values in the Process of Dance Teacher Studies”]. Rezekne HEI, Rezekne, 19.–20.02.2010.
9. RTTEMA XV International Creativity Conference *Kreativitātes izpētes un paaugstināšanas nozīme cilvēkresursu attīstībā* [*The Meaning of Creativity Research and Promotion for Human Resources Development*]. Report: „Telpas izpratnes veidošanās Klasiskās dejas nodarbībās augstskolā” [„Formation of a Sense of Space in Classical Dance Lessons at a University]. RTTEMA Rīga, 06.11.2010.
10. 26th World Congress on Dance Research *Rapprochement of Cultures*. Paper presentation: „Competences of a Dance Group Leader”. RTTEMA, Rīga, 12.–16.07.2010.
11. RTTEMA 6th International Scientific Conference *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā* [*Theory for Practice in Education of Contemporary Society*]. Report: „Laika izpratnes veidošanās topošajiem deju skolotājiem studiju kursa *Klasiskā deja* apguves procesā” [„Formation of the Sense of Time among Future

Dance Teachers in the Process of the Study Course Classical Dance”]. RTTEMA, Riga, 29.–31.03.2012.

12. International Scientific Methodical Conference *Dance education tendencies and perspectives*. Report: „Conditions for acquiring language of Classical Dance to enable Interpretation Skills of Dance Teacher”. Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, 12.10.2012.
13. *RPIVA VIII Jauno zinātnieku konference [RTTEMA VIII Young Scientist Conference]*. Report: „Interpretācijas prasmi klasiskajā dejā veidojošie komponenti” [„Determining Components of Interpretation Skills in Classical Dance”]. RTTEMA, Riga, 06.12.2012.
14. International Scientific Conference *SABIEDRĪBA, INTEGRĀCIJA, IZGLĪTĪBA [SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION]*. Report: „Dejas interpretācijas noteicošie komponenti deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanai” [„Determining Components of Dance Interpretation for Encouraging Dance Teacher Interpretation Skills”]. Rezekne HEI, Rezekne, 24.–25.05.2013.
15. 8th International Scientific Conference *Problems in music pedagogy*. Paper presentation: „The acquisition of the Language of dance in the Classical dance study course for development of student–dance teachers’ interpretation skills”. Daugavpils University, Daugavpils, 26.–28.09.2013.

The research results have been approbated by conducting masterclasses (8):

1. Conducting masterclasses *Application of Classical and Modern Dance Language for a Diverse Development of Dancers* as part of a course of professional development of Latvian dance pedagogues organized by the State Examination Centre, 27.11.2013.
2. Conducting masterclasses *Application of Classical and Modern Dance Language for a Diverse Development of Dancers* as part of a course of professional development of Latvian dance pedagogues organized by the State Examination Centre, 14.11.2012.
3. Conducting masterclasses *Application of Classical Dance floor technic* as part of a course of professional development of Latvian dance pedagogues organized by RTTEMA, 03.10.2012.
4. Conducting masterclasses organized by the National Centre for Education for secondary school pupils in *Classical Dance*, 17.03.2012.

5. Conducting masterclasses *Integration of Classical and Modern Dance Language through Dance Lessons* as part of the Vidzeme region cultural project *Trainings and Seminars of Vidzeme Dance Group Leaders*, 8.02.2012.
6. Conducting masterclasses *Application of Classical and Modern Dance Language for a Diverse Development of Dancers* as part of a course of professional development of Latvian dance pedagogues organized by the State Examination Centre, 31.10.–03.11.2011.
7. Conducting masterclasses *Classical Dance* for as part of professional development courses for Latvian dance group leaders organized by RTTEMA, 19.10.2010.
8. Conducting masterclasses *Application of Classical Dance Language in the Practical Activity of a Dance Pedagogue* as part of an intensive LLP/ERASMUS programme at the Turku University of Applied Sciences (Finland), 24.–28.05.2009.

Gratitude

I express my sincere gratitude to:

the scientific supervisor RTTEMA professor *Dr. paed.* **Rita Spalva**,

reviewers: Latvian University professor *Dr. phil.* **Vladislavs Kincāns**,

Daugavpils University professor *Dr.paed.* **Jelena Davidova**,

Riga Teacher Training and Educational Management Academy professor *Dr.paed.* **Anita Petere**,

all professors of the RTTEMA Pedagogical doctoral study programme, course mates and colleagues, participants of the experiment that formed part of this study – students of the professional Bachelor's study programme *Dance and Rhythmic Teacher*, 2008-2012 for the support and inspiration, consultations, suggestions and cooperation in the development of this doctoral thesis.